

GROESBEEKS
milieu
journaal

- * Lezing Prof. V. Westhoff over het belang van natuurbehoud
- * Vogels op z'n Gruusbêks
- * Interview EKO tuinderij "De Bron"
- * Voorontwerp plan bedrijventerrein De Mies ter discussie
- * Actie op de Heumense Baan
- * Vogels in en rond Groesbeek
- * Kinderen in de weer in het Aardhuis

1995-81

kennismakingsprijs f3,-

Verschijningsdatum juli 1995

Inhoud

Voorwoord van de redactie	1
De natuur in Groesbeeks dialect. Deel 2. Vogels Door Ben Thissen en Henny Brinkhof	2
De natuur in Groesbeeks dialect, deel 1b Aanvullingen en correcties	6
"De Bron": biologisch-dynamisch tuinbouwbedrijf Door Adri Versluis	7
Natuurgedicht	11
Het belang van natuurbehoud Lezing door Prof Dr. V. Westhoff	12
Milieu Rondom door Adri Versluis	26
Een geslaagde actie op de Rijlaan/Heumense Baan Door Jo de Valk	28
Wie kent Groesbeek	32
Voorontwerp-bestemmingsplan Bedrijventerrein De Mies door Ad Gerrits en Henny Brinkhof	33
De Galgenhei: Een stukje natuur in de kinderschoenen Door Raymond Klaassen	37
Aarhuispagina	38
Vogels in en rond Groesbeek (15) door Raymond Klaassen en Aad Hendrickx	41
De spoorlijn in de schijnwerpers Door Henny Brinkhof	44
Weet je weetje door Jeske de Bekker	46

Het Groesbeeks Milieu-journaal is een uitgave van de Werkgroep Milieubeheer Groesbeek en verschijnt driemaande-lijks. kosten: minimaal f20,- per jaar. Opgave bij het secretariaat.

REDACTIE

Henny Brinkhof
Adri Versluis

MEDEWERKERS

Ad Gerrits
Aad Hendrickx
Raymond Klaassen
Jeske de Bekker
leden van jeugdnatuur-
groep Het Aardhuis.
Ben Thissen
Jo de Valk
Victor Westhoff

SECRETARIAAT

Postbus 26
6560 AA Groesbeek
tel. 08891-75710
gironr. 52.75.384
bankrek. 1174.42305

DRUK

Werkenrode, Groesbeek

OMSLAG

Joep de Bekker

Voorwoord

De Werkgroep Milieubeheer Groesbeek heeft het afgelopen half jaar flink van zich laten horen. Gemeentelijke plannen werden op de voet gevolgd en uitgebreid becommentarieerd, zoals u in de vorige milieujournals met betrekking tot de Nota Gebiedsgericht beleid Buitengebied, en de zitting bij Raad van State m.b.t Golfhotel heeft kunnen lezen.

Dit keer kunt u weer een reactie aantreffen over het kersverse voornemen van de gemeente Groesbeek het industriegebied de komende 10 jaar met 10 ha uit te breiden. Bij dit plan blijkt de aandacht voor de natuur weer minimaal.

Om een indruk te krijgen van de belangrijkste activiteiten van afgelopen kwartaal hebben we de activiteitenagenda op een rij gezet.

Donderdag 23 maart gaf Henny Brinkhof een lezing in de Mallemolen een lezing over de mogelijkheden voor natuurontwikkeling in Groesbeek. Dit resulteerde in een uitbreiding van de vrijwilligersgroep van de Foerperpot met 3 nieuwe mensen.

Op zaterdag 29 april hield de WMG een ludieke actie op de Heumense Baan/Rijlaan, omdat de verkeersdrukke op die mooie, belaaende weg helemaal uit de hand loopt. In dit milieujournal een verslag.

Donderdag 11 mei hield Professor Westhoff een lezing in de Mallemolen over het belang van natuurbehoud. Deze lezing is helemaal afgedrukt in dit milieujournal.

Zondag 21 mei was de WMG met liefst 2 stands vertegenwoordigd op de milieumarkt in de Molenhoek, een kraam van het Aardhuis en een van de WMG. "Snuffelen aan de bodem", was het thema.

Zaterdag 3 juni is, zoals dat jaarlijks gebeurt, de vegetatie van de Foerperpot weer bestudeerd. De Foerperpot bleek weer mooier te zijn geworden. Er zijn drie nieuwe graslandsoorten gevonden: Kruipeend Zenegroen, Moeras-vergeet-mij-nietje en Noordse Zegge.

Donderdag 8 juni was er een lezing over de uit gebruik genomen spoorlijn (Nijmegen-Kleef) en het voornemen daar een groen lint van te maken.

Zaterdag 10 juni volgde een manifestatie op het marktplein. Er was een rondleiding en werd door een dertigtal vrijwilligers onderhoud gepleegd aan de spoorlijn en haar omgeving. Ook hiervan kunt u een verslag in dit milieujournal vinden. De kinderen van de Aardhuis deden volop mee met de werkzaamheden.

Voorts is er, samen met mensen van IVN en Milieudefensie uit Nijmegen een groepje van start gegaan die zich bezig houdt met het bevorderen van biologische landbouw in Groesbeek. Vandaar dat u een serie interviews met biologisch boeren kunt vinden.

De kinderen van natuurclub Het Aardhuis zijn weer vele malen de natuur in getrokken.

Er is een hoop gedaan, maar er is ook en berg te doen in Groesbeek, zoveel zelfs dat we altijd nieuwe mensen kunnen gebruiken, graag zelf.

De redactie

De natuur in Groesbeeks dialect

deel 2. Vogels

Zoals we de vorige aflevering al zagen leefden veel Groesbekers vroeger in en van de natuur. Vogels speelden daarin een belangrijke rol. Talloze zangvogels werden gevangen en als kooivogel of wildzang verkocht. Veel Groesbekers wisten niet alleen veel van vogels, maar kenden ook het geluid goed, wisten hoe de eieren en nesten eruit zagen en wisten hoe je de vogeltjes en hun jongen moest verzorgen.

'Mussen en Ule'

Alle vogels zijn volgens het Groesbeekse dialect 'mussen'. Als je 'mussen got kieken' ga je geen huismussen kijken, maar vogels kijken. Een Groesbeekse vogelliefhebber is lid van de 'mussebo.nd'.

Alle roofvogels zijn 'Ule'. Dus ale een Groesbeker een Torenvalk ziet, zegt hij dat hij een 'Uul' gezien heeft, maar heeft hij een Ransuil gezien, dan was dat ook 'enne Uul'. Naast deze veramelnaam hadden ze natuurlijk ook nog een eigen naam. 'Enne kleine Uul, of Katuul' bijvoorbeeld is een Steenuil, en 'enne Groten Uul' is een Buizerd.

Welke vogels hebben een Groesbeekse naam

Alleen de vogels die in Groesbeek leefden of er overwinterden hebben Groesbeekse namen. Dit zijn vogels van bos, hei of moeras (Bruuk). Ze kwamen algemeen voor en hadden, zoals gezegd, bijzondere belangstelling van de Groesbeekse vogelaars. Vogels die buiten Groesbeek leefden, zoals in de rievelden of plassen van de Ooijpolder hadden geen namen. Slechts enkele opvallende vogels uit die contreien of heel algemene watervogels hadden een Groesbeekse naam. 'Eend of aant' worden eenden genoemd. Die leefden hier ook nog wel. 't Blaoshoen' is de Meerkoet. Zwanen zijn 'Zwoan'. Heel af en toe vlogen er ook wel eens Kraanvogels over. Waarschijnlijk hebben deze bijzondere vogels met hun trompetgeluid ook wel eens in Groesbeek op de gemeentehoei gepleisterd. Ze hebben in ieder geval ook een Groesbeekse naam en worden 'Kroene Kroane' genoemd.

Herkomst van de namen

Net zoals we bij de plantennamen zagen, is de naamgeving van tal bronnen afkomstig.

Overgenomen uit officiële talen

Sommige namen hebben een duidelijke Nederlandse herkomst, zoals bijvoorbeeld de 'Uiver', 'Watersnaap', 'reiger' of 'mel' (merel). Andere hebben een Duitse oorsprong, zoals de 'boekvink' (Buchfink), de Geweone Vink' of 'en Gierlietske' (Gierliets), de Europese Kanarie.

Zelf verzonnen...

Veel namen zijn, ook in het geval van de vogels, zelf verzonnen door de Groesbekers zelf of overgenomen uit andere dialecten. Sommige vogels hebben zelfs meerdere namen, soms wel drie, zoals in het geval van de Kwikstaart, die zowel Ploegdriever als Ploegdrieverik als Jufferke genoemd wordt.

Uiterlijke kenmerken van de vogel zijn vaak belangrijke voor de naamgeving. 'Enne witte uul' is een kerkuil, 'en Klien Spaagt' is een Boomklever, 'en Blaumeske' is een Pimpelmees, 'en Blauwmaeneke' is een Heggemus, die zijn naam te danken heeft aan zijn blauwgrijze onderkant. 'En Roodsturtje' is een Gekraagde Roodstaart.

't Wientaeppeke' wordt de Roodborsttapuit genoemd, omdat de rode borstvlak op wijn lijkt.

De 'Moddermel' is het laatste voorbeeld uit deze nog veel verder uit te breiden serie. Het is de naam voor een Zanglijster of een Grote Lijster. 'Moddermel' is letterlijk moddermerel. De lijsters hebben deze naam gekregen omdat ze vol spikkels zitten, dielijken op modderspetters.

Het geluid dat de vogel maakt, kan ook leiden tot naamgeving. Iedereen kent natuurlijk de Koekoek, die ook in Groesbeek zo heet. Men dacht vroeger overigens (en niet alleen in Groesbeek) dat de Koekoek in de winter veranderde in een Sperwer. Deze enigszins op de Koekoek gelijkende vogel verliet in de winter de bescherming van het bos en waagde zich dan meer in de bebouwing, waardoor men hem vaker zag, terwijl de Koekoek zich niet meer liet zien.

De 'Maurik' in het Nederlands dankt zijn naam aan zijn miauwende roep. De harde trillende zang van het Winterkoning heeft hem bij de grens de naam 'Heggestotterke' gegeven. De 'Huusklaats' (Huismus) heeft ook haar naam aan het gezellige geklets te danken. 't Blooshoen', de Meerkoet, is een vogel die een kort blazend geluid uitstoot, dat opvallend genoeg was om als naamgever te dienen. 'De Katuul', de Kerkuil, maakt een geluid dat wel op dat van een kat lijkt.

Het leefgebied is soms ook in de naam terug te vinden. We hebben de Ploegdriever(ik), de Witte Kwikstaart al gezien, een voegel van (kale) akkers. 'En Veldhoen', de Patrijs is een

ander voorbeeld, net als 't Waoterkiepkje', het Waterhoentje.

De Roodborsttapuit wordt in Groesbeek 'Paolenmuske' genoemd omdat hij vaak bovenop een paaltje zit. De Groenling wordt 'Vlas- of Kersveenk' genoemd, omdat nog wel eens te vinden was in een kersenboom of in de vlasakkers, waar hij zich te goed deed aan de zaadbolletjes.

'En Kerkkraai' is een Kauwtje. Deze vogel dankt zijn naam aan het feit dat hij zich vaak bij kerken te vinden is of daar broedt.

Ook vogels die al een naam hebben zoals de 'Maurik'(kneu) wordt ook wel 'Heimaurik' genoemd, naar het voorkomen op de heide of 'Puinmaurik' als hij in een heg broedt. In dat geval zit er vaak gras ('Puin') in het nestje verwerkt.

Het nest of de eieren kunnen in de naam terugkeren. 't Verenmuske' wordt de Fitis en de Tjiftjaf genoemd. Het nest van deze vogeltjes is gevoerd met veel veertjes. De Geelgors wordt Ge.le Schriever' genoemd, omdat zijn eitjes eruit zien alsof ze met een pen beschreven zijn. Soms krijgt een vogel ook het voorvoegsel 'dubbele'. Zo heb je 'en dubbele Beejmees', een Koolmees en 'en dubbele Goldveenk, een Goudvink. Het 'dubbele' slaat erop dat het betreffende vogeltje veel eieren legde. Dus ze werden pas dubbel als je het nest gezien had.

Het gedrag leidt vaak ook tot naamgeving. 'T Juffertje' is de Witte Kwikstaart. Wie ziet hoe parmantig dit vogeltje loopt, ziet meteen de logica van deze naam. De Veldleeuwerik wordt niet alleen 'Vaaldlewerik' genoemd, maar ook 'Schietleewrik'. Deze vogel schiet soms ineens naar beneden, nadat hij langzaam al zingend heel ver omhoog gevolgen is.

Sommige vogels hebben ook namen, waarvan **de herkomst onduidelijk** is. Een voorbeeld daarvan is de 'Motkolf', de Vlaamse Gaai. Ook het Spinsmuske, de vliegenvanger, heeft op het eerste gezicht geen logische naam. Hetzelfde geldt voor: 'de Kransmus', de Kramsvogel en 'de Beejmees', de Koolmees. Dit betekent niet per se dat er geen verklaring voor hun naam is, wij kennen hem alleen niet. Misschien kunnen anderen ons verder helpen.

GELUIDEN LEREN

De vogelaars van vroeger kenden nog geen CD's waarop vogelgeluiden stonden. Ze moesten er zelf achter komen wat voor geluid een bepaalde vogel maakte. Dat was niet altijd eenvoudig. Voor sommige vogels waren er zinnnetjes gemaakt, waarmee je het geluid kon onthouden. Het waren soms humorvolle rijmpjes.

Zo zei de Beejmees: "Schiet in ut vuur, schiet ien ut vuur.

De 'Holtdoef', de Houtduif, zei: Ik groet oe zoete lief

Ik groet oe zoete lief

Ik groet oe zoete lief

Stik

(Het woordje 'stik' heeft in Groesbeek vaak de betekenis van: dat meen je niet.)

VOGELS VANGEN

Groebeekers waren vroeger ook vogelvangsters. Ook dit beroep had zijn eigen jargon.

Zo kon je vogels vangen met een 'roermus'. Hierbij zat een vogeltje in een tuigje met een touwtje een balijn. werd de balijn bewogen door de vogelvanger dan fladderde of bewoog (=roeren) het roermusje wat. Zo lokte het andere vogeltjes, die dan gevangen werden. Een lokvogel werd ook vaak langere tijd in het donker gehouden en dan ineens buiten in het licht in het bos neergezet op de plaats waar een soortgenoot een territorium had. De gekooide vogel ging dan ineens fanatiek zingen, waarbij dan de soortgenoot dan zelf fluitend op kwam dagen en zich zo dicht bij de kooivogel kwam om hem te verjagen en daar zozeer door in beslag genomen werd dat hij te laat in de gaten had dat hij ineens zelf gevangen was. 'Meuje' heet deze manier van vogels vangen.

Een minder diervriendelijke methode was de lokvogel blind te maken. Dergelijke vogels schijnen ook extra te gaan zingen.

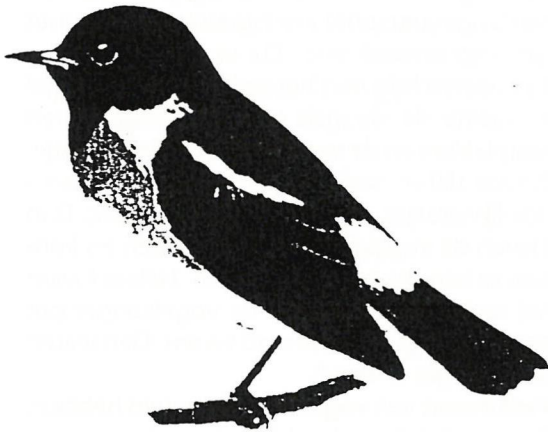
Vogels werden ook gevangen met lijmstokjes. De vanger had een soort visnetje met daar aan een lange grasspriet van Pijpestrootje, dat met lijm ingesmeerd was. De vogelvanger ging dan voorzichtig met het sprietje naar de vogel en raakte de vleugels aan. De veren bleven vastplakken en de vogel belandde in het netje. 'Musse tikken' werd dit genoemd. Soms werden lijmstokjes ook in een boom geplant. Dan bleven de vogels in de boomplakken en konden ze later opgehaald worden. Helaas kwam het nogal eens voor dat de vogelvanger pas een paar dagen naderhand kwam. Dan waren de vogeltjes al dood.

Vaak moest een vogelaar veel geduld hebben. Zo werd bijvoorbeeld het nest van een Heimaurik in een open kooitje geplaatst. De oudervogels bleven dan de jongen voeren. Dan werd het nestje steeds een stukje richting huis verplaatst, totdat de ouders en de jongen in de voliere zaten. "lenkule" noemde men dit.

VOGELS IN HET GROESBEKS DIALECT

Reiger = Reiger
 Uiver = Ooievaar
 Zwaon = Zwaan
 Gans = Gans
 Eend, Aant = Eend
 Buuzerd, Grote Uul = Buizerd
 Kiep = Kip
 Haon = Haan
 Vaaldhoen = Patrijs
 Kroene kraone = Kraanvogel
 Waoterkiepke, waoterhenneke = Waterhoentje
 Blaashoen = Meerkoet
 Waotersnaap = watersnip
 Kiewiet = Kievit
 Mo.w = Meeuw
 Holtdoef = Houtduif
 Torteldoef = Tortelduif
 Koekoek = Koekoek
 Kleine Uul, Katuul = Steenuil
 Witte Uul = Kerkuil
 Gierzwaalf = Gierzwaluw
 Gruun Spaagt = Groene Specht
 Zworte Spaagt = Zwarte Specht
 Bo.nte Spaagt = Bonte Specht
 Kuuflewerik = Kuifleeuwerik
 Vaald- of Schietlewerik = Veldleeuwerik
 Boerenzwaalf = Boerenzwaluw
 Huuszwaalf = Huiszwaluw
 Ploegdriever, Ploegdrieverik, Jufferke = Witte Kwikstaart
 Ge.le Ploegdriever = Gele Kwikstaart
 Sprauw = Spreeuw
 Motkolf, Morkolf = Vlaamse Gaai

Aakster = Ekster
 Kerkkraai = Kauw
 Kraai = Kraai
 Winterkunningske, Pieperke, Heggestotterke = Winterkoning
 Blauwmaeneke = Heggemus
 Graskat = Grasmus
 Verenmuske = Fitis of Tjiftjaf
 Spinmuske = Vliegenvanger
 Wientaepperke, Paolenmuske = Roodborsttapuit
 Roodsturtje = Gekraagde Roodstaart
 Roodborske = Roodborst
 Mel = Merel
 Moddermel. Liester = Lijster
 Kransmus = Kramsvogel
 Kuufmees = Kuifmees
 Beejmees = Koolmees
 Blauwmeeske = Pimpelmees
 Stortmees = Staartmees
 Klien Spaagt = Boomklever
 Huusklets, Huuskloot = Huismus
 Boekveenk = Vink
 Goldveenk = Goudvink
 Appelveenk = Appelvink
 Vlasveenk, Kersveenk = Groenling
 Sieske = Sijse
 Putterik = Putter
 Maurik, Heimaurik, Puinmaurik = Kneu
 Barmsieske = Barmsijsje
 Gierlietske = Europese Kanarie
 Ge.le Tits, Ge.le Schriever = Geelgors

Wientapperke of Poalenmuske

Ploegdriever of Jufferke

UITDRUKKINGEN

Er zijn talloze uitdrukkingen en gezegden, waarin vogels voorkomen. Sommige beschrijven gewoon een activiteit, andere hebben een voorspellende waarde. De meeste worden echter gebruikt om mensen te beoordelen of de toestand, waarin ze verkeren uit te drukken.

Beschrijven van een activiteit

'De hoan treijt de kiepen!' = De haan paart met de kippen.

'Heej lopt as enne kiewiet (lett. hij loopt als een kievit)

'Ze gries as en doef' (lett. zo grijs als een duif)

'En voel ei' (lett. een vuil ei) = een onbevruucht ei

'Op de heg kloppen of d'r musse uitkomme (lett. op de heg kloppen om te kijken of er vogels uitkomen) = iemand uithoren om te weten te komen wat er aan de hand is.

Uitdrukkingen met een voorspellende waarde

Zat er eenen uul op het dak, dan zou er binnenkort iemand overlijden

'As de loogt ve.lt, zien alle musse kepot' (lett. Als de lucht valt, zijn alle vogels dood)

'Mien aaksteroogen steken, we kriegen zeeker re.gen' (lett. mijn eksteroogen steken, we krijgen zeker regen)

'As de ganzen vliegen nor de Maos, dan kriegen we ennen ka.lde aos. (lett, als de ganzen naar de maas vliegen, krijgen we een koude aars) = Als de ganzen naar hewt zuiden vliegen wordt het koud.

Uitdrukkingen die de toestand beschrijven waarin mensen verkeren

'Heej schiet als enne reiger' = Hij is aan de diaree

'Weej le.ve op ho.p, naet as de Motkolf' (lett. Wij leven op hopen, net als een Vlaamse Gaai) = We leven hutje mutje.

'As enne boer kiep et, dan is de boer of de kiep ziek' (lett. Als een boer kip eet, is de boer of de kip ziek) = Er is iets aan de hand, dat niet klopt.

Uitdrukkingen die mensen beoordelen

'T is en Spaagt' (lett. Het is een specht) = Het is een bijdehandje

'En schietne.st' (lett. Een poepnest) = de kleinste uit het nest.

'En vliegende kraai griept leegt wa' (lett. een vliegende kraai grijpt toch snel een beetje) = iemand die slim is, komt toch wel aan de kost.

'Enne goeie haon is niet vaet' (lett. een goede haan is niet vet) = iemand die hard werkt wordt niet rijk.

'Hej is enne Ulewapper' = Hij is een uilskuiken.

'Ze liep ze verwaond as enne hoan (me stront tusse de teen) (lett. Ze liep zo verwaand als een haan (met stront tussen de tenen).

'Daas en aagte huusmus' (lett. Dat is een echte Huismus) = die zit altijd thuis.

'Zet de ra.m los, dan vliegen de mussen d'r me weg' (lett. Zet de ramen open, dan vliegen de vogels er mee weg) = iets krijgen dat heel klein is en niet veel waard.

Henny Brinkhof en Ben Thissen

BON

Ik geef me op voor het Groesbeeks Milieujournaal:

naam.....

adres.....

woon-

plaats.....

(U betaald met een acceptgiro of incassooverschrijvingsbewijs, die u krijgt toegezonden)

DE NATUUR IN GROESBEEKS DIALECT

deel 1a. Aanvullingen en correcties

De vorige aflevering van het Groesbeeks Milieujournaal stond een uitgebreid artikel over plantennamen in het Groesbeeks. Meer dan honderd plantennamen stonden erin beschreven. Ben Thissen, mede auteur van het artikel, heeft naderhand nog wat meer soorten in zijn archieven gevonden en heeft ook nog enkele schrijfwijzen aangepast, zodat ze beter lijken op de Groesbeekse uitspraak. De oude schrijfwijzen staan tussen haakjes. Daarnaast heeft hij nog een lijst van bloemen en groenten bijgevoegd. Ze staan in onderstaande tabel

Hennegras = onbekend
 Feegt (Fiichte) = Spar
 Paepel = Schietpaepel (Peapel) = Populier
 Kanada's = Populier (afgeleid van de Kanadese vlag)
 Baark (Berek) = Berk
 Perdzuring (Perdzuring) = Grote Zuring (Ridderzuring)
 (Roje) Krallenbom (Kralenbom) = Lijsterbes
 Zworte Krallen (Zwoarte Kralle) = Nachtschade
 Meespel = Mispel
 Fielepiene (Filupine) = Lupine
 Raang = ranken
 Peenksterbloem (Pinksterbloem) = Brem
 Aovendulen = Teunisbloem (lett. avonduilen. Bloem gaat 's avonds open)
 Boogt = onkruid
 Weenterkunningske = Sleutelbloem? (lett: winterkoninkje)
 Haamdeknupkes (Handeknopkes) = Moederkruid (lett: hemdeknoopjes)
 Zeiverbloem = Narcis (Lett: kwijlbloem)
 Schietbloem = onbekend
 Plaakböllekes = Kleefkruid
 Reinvaer = Boerenwormkruid
 Communistenkruut = Knopkruid

D'n Bloemenhof (Bloementuin)

Adam en Eva = Monnikskap
 Vlaet = Anjer
 Kerkroos = Stokroos
 Nagelbloem = Sering
 Donderbloem = Tradescantia
 Foeksen = Fuchsia's
 Wullenmaenekes = Prikneus
 Goldbloem = Goudsbloem
 Sneibal = Gelderse Roos
 Doalijassen = Dahlia's

D'n Gruuntehof (Groententuin)

Stillemoes = Raapstelen
 Kappes = Kool
 Look = Ui
 Perdsbonne (Grote Bonne) = Tuinbonen
 Staekruuve = Knolleraap
 Sukerruve = Suikerbiet
 Sukerpieten = Mangelwortelen
 Hete Worteltjes = worteltjes
 Erpele = aardappelen
 Wullebonne (Proonkers) = (zeer grote) Snijbonen
 Sta.kbonne = Staakbonen Polbonne = Stambonen
 Andievie = Andijvie
 Pree = Prei
 Saaldereej = Selderei Etsbe.se = aardbeien

"De Bron":

biologisch-dynamisch tuinbouwbedrijf

een interview

Rij door Groesbeek naar de Bredeweg. Als je in de Bredeweg bij de Kerk bent (aan de rechter kant), sla dan linksaf, waar een bordje met het teken voor een "doodlopende weg" op staat en een straatnaambordje "Bredeweg". Rij een stuk rechtdoor tot je rechts een brievenbus ziet met nr. 92 erop. Loop het pad af tot je rechtsaf kunt, loop rechtdoor tot aan het kippenhok en ga dan linksaf, loop tot voorbij het kippenhok. Dan kom je bij de boerderij van Coby Vrehe en Riet Heurkens. De naam: "Biologisch-dynamisch tuinbouwbedrijf "De Bron".

In het kader van onze serie interviews met biologische boeren in de omgeving van Groesbeek, laat ik jullie in dit Milieujournaal kennismaken met Coby Vrehe en Riet Heurkens en hun bedrijf "De Bron".

VOORAF

Riet Heurkens komt uit Schayk (bij Oss) en Coby Vrehe uit Aerdt (bij Lobith). Beiden volgden ze op Kraaijbekkerhof de parttime opleiding "Biologisch-dynamisch landbouw". Deze opleiding duurde twee jaar. Gedurende hun stageperiode werkten Coby en Riet op een Eko-tuinderij.

Vóór hun opleiding op Kraaijbekkerhof had Riet de Hogere Beroepsopleiding Verpleegkunde (HBOV) gevolgd en Coby werkte als assistente bij een vee-arts. Na de stage werkte Riet in Duiven bij een biologisch-dynamisch bedrijf, waar ze met groenten-abonnementen werkten. Zo leerde ze dat systeem van groenten-abonnementen kennen.

HET BEGIN

Hoe kwam het dat Coby en Riet zo enthousiast werden over de biologisch-dynamische landbouw, dat zij er een opleiding in gingen volgen? Bij Coby was het in één klap raak. Toen zij bij de vee-arts werkte nam ze haar tegoed aan vakantiedagen van een paar jaar op en ging naar Frankrijk om vakantiewerk te verrichten. Ze werkte op een paar boerderijen, waaronder een BD-boerderij. Deze methode vond zij zo inspirerend, dat ze zich hier meer in wilde verdiepen. Voor Riet is het bezig zijn met planten en produceren van BD-groenten een manier om positieve energieën te bundelen. Er kwamen plannen om samen een boerderij te kopen. Riet was enthousiast over de groenten-abonnementen; Coby wilde liever "gro-

ter", grote stukken land.

Ze begonnen samen op een boerderij aan de Knapheideweg. Daar bleven ze twee jaar. Ze hadden er 2 ha grond. Ze begonnen met 40 abonnementen; toen ze er na 2 jaar weggingen hadden ze 80 abonnementen.

Ze wilden eigenlijk een grotere boerderij en kochten de grond aan de Bredeweg 92 (hun huidige bedrijf). Hier hebben ze 3.8 ha: 2 ha tuinbouw en 1.5 ha gras.

DE DIEREN

Aan het begin van dit verhaal heeft u al kunnen lezen dat je langs het kippenhok loopt voor je het bedrijf bereikt, maar er is meer! Want "De Bron" is dan wel een tuinbouwbedrijf, maar is er een hele menagerie aanwezig. Het is echt leuk om naar al die dieren te kijken: ongeveer 12 kippen (zonder haan), 7 katten (soms met nestjes jongen), 6 geiten, 1 bok, 5 bijenvolken; er zijn nu (medio juni) 4 koeien en 3 kalveren; het 4e kalf is op komst. De koeien worden niet gemolken: het zijn zoogkoeien en vleestypen. Van 1 mei tot 1 november gaan ze naar "De Bruuk". Daar wordt op ze gelet door Ans Klomberg, beheerder van "De Bruuk". Riet en Coby vertellen dat zelfs het voer voor de koeien en de kippen voor 100% biologisch is!

BIOLOGISCH DYNAMISCHE VERS PRODUKTEN

HET LAND

Coby en Riet benadrukken dat ze een bepaald doel nastreven. Ze willen namelijk vooral kwaliteit leveren; niet alleen grote hoeveelheden. Ze hechten ook veel belang aan de diversiteit gewassen die ze verbouwen: 50 - 60 soorten! Op die manier kunnen ze hun klanten zeer gevarieerde pakketten groenten bieden. Ook willen ze, mede door deze verscheidenheid, de klanten leren om weer seizoengebonden groenten te eten. Op "De Bron" worden groenten in een kas gekweekt en op de volle grond. Er is bewust gekozen voor een "koude" kas; deze heeft geen energie nodig. Het seizoen wordt door deze "koude kas" wat vroeger of verlaat; dat wil zeggen dat de groenten wat eerder of later geplant worden dan in de verwarmde kassen. In de kas worden geteeld: tomaten, komkommers, paprika's, snijbonen en sperciebonen. In voor- en najaar: sla, andijvie, veldsla en postelein. In het voorjaar ook nog: spitskool, bieten, wortelen, venkel. In januari-februari-maart: veldsla, postelein, knoflook, peterselie en venkel. Op de volle grond wordt, als biologisch bedrijf, aan vruchtwisseling gedaan. Er is een wortelgebied, bladgebied, vruchtgebied, aardappelgebied, en koolsoortengebied. Na een jaar "verschuift" een gewas. Elke soort wordt dus eenmaal in de vijf jaar op dezelfde grond verbouwd. Wat fruit betreft worden er aardbeien, bessen, frambozen en bramen geteeld. Riet en Coby vinden het leuk dat ze zelf kunnen bepalen wat ze telen en dat ze nooit iets weg hoeven te gooien.

GROENTEN-ABONNEMENTEN

Wat is nu het groenten-abonnementensysteem, waar Riet en Coby mee werken? Het is een totaal ander distributiesysteem dan dat van Bioland-Hof Vierboom en Eko-Tuinderij Zonneklaar. Deze leveren hun producten aan een verdeelcentrum. Het verdeelcentrum verspreidt de producten zowel in Nederland als in andere Europese landen. Het abonnementen-distributiesysteem is in de eerste plaats een systeem dat gekoppeld is aan veel soorten groente en kleinere hoeveelheden. Ze telen voor een groep mensen zo gevarieerd mogelijk, maar als er bijvoorbeeld meer peultjes zijn, krijgen de klanten wat meer peulen. De klanten krijgen op deze manier meer het zomer- en winterseizoen mee. Ze worden zo meer bewust te eten zoals men dat vroeger deed. In het begin moeten ze daar wel aan wennen, maar dan vinden ze het heel fijn. Een klant kan een week-abonnement nemen op een pakket groenten en heeft dan recht op elke week een

bepaalde hoeveelheid groenten. De prijs van de abonnementen is: 12, 17 of 22 gulden per week. Er is een opzegtermijn van een maand. Alle pakketten zijn standaard, maar het is voor de klant iedere keer een verrassing wat er in zit. Riet en Coby hebben momenteel 250 abonnementen. Met zo'n aantal is het natuurlijk niet mogelijk om met persoonlijke wensen rekening te houden. Op vrijdagmiddag brengt Riet de 250 pakketten groente naar 20 afhaaladressen in Nijmegen. Met maar 60 km rijden voorziet ze dan 250 huishoudens van groenten! Klanten uit de omgeving (Groesbeek, Molenhoek, enz.) komen zelf hun pakket halen of kopen groente op het bedrijf "De Bron". Er zijn in Nederland ongeveer 12 biologisch-dynamische bedrijven die werken met een groenten-abonnementensysteem.

BIOLOGISCH-DYNAMISCHE METHODE

Het is interessant om te zien hoe op elk bedrijf in de omgeving van Groesbeek heel anders en volgens een andere methode gewerkt wordt. In het verleden (GMJ 1992-70) hebben we kunnen lezen dat op "Bioland-Hof Vierboom" te Kranenburg gewerkt wordt volgens de BD-methode van de Duitse arts dr. Hans Muller. Deze methode is ongeveer vergelijkbaar met de theorie van Rudolf Steiner, waar de Nederlandse biologisch-dynamische landbouw op stoelt. "Bioland-Hof Vierboom" is een gemengd bedrijf: landbouw en veeteelt. In het vorig Milieujournaal is weergegeven hoe op "Eko-Tuinderij Zonneklaar" gewerkt wordt volgens de ekologische methode. "De Bron" kweekt tuinbouwgewassen volgens de BD-methode. Wat is nu het verschil tussen "ekologisch" en "biologisch-dynamisch"? Ik zal trachten het kort weer te geven. Ekologisch boeren is: verbouwen zonder kunstmest en chemische bestrijdingsmiddelen. De gewassen worden verbouwd in een ruime vruchtwisseling. Er is mechanische onkruidbeheersing. De ekologische veehouderij is diervriendelijk. De dieren biologisch voer. Dit bovenstaande geldt ook voor de biologisch-dynamische landbouw-methode". Biologisch is eigenlijk Ekologisch. Maar als je zegt "biologisch-dynamisch", dan komt er nog een ander aspect om de hoek kijken, namelijk het "dynamische". Dit is: werken met preparaten die op een homeopatische manier werkzaam zijn. Deze preparaten zijn o.a. koemest en fijngemalen kiezel (= bergkristal). Daarnaast wordt de de komposthoop geprepareerd met kamille, brandnetel en nog wat kruiden. Biologisch-dynamisch is ook: het opbouwen van een zo groot mogelijk evenwicht binnen het bedrijf en zijn natuurlijke

foto 1.
Riet Heurkens en Coby Vrehe
(foto: Liesbeth Sluiter)

omgeving. Dit betekent dat de BD-boeren streven naar een zo gesloten mogelijk bedrijfsstelsel, door tuinbouw, akkerbouw en veehouderij op elkaar af te stemmen. De maat hierbij is dat de hoeveelheid mest die de dieren op een boerderij produceren, toereikend moet zijn (er mag geen overschot zijn!) om te bemesten wat op het bedrijf verbouwd wordt. Een circuit dus. Op die manier breng je zo min mogelijk schade toe aan het milieu. Ook Coby en Riet hebben een "gesloten systeem" voor ogen. In de toekomst willen zij nog een paar koeien kopen, zodat op hun bedrijf de hoeveelheid mest geproduceerd wordt die nodig is voor de gewassen. Het is mogelijk dat dit in de toekomst een norm gaat worden voor alle biologisch-dynamische bedrijven. Deze normen worden o.a. ontwikkeld door de Biologisch-dynamische vereniging.

LANGE WERKDAGEN

Riet en Coby hebben lange werkdagen en weinig vrije tijd. Elke ochtend om 6 uur opstaan!

In de beginperiode werkte Riet nog wel eens als B-verpleegkundige om het bedrijf financieel te steunen, maar dit kon de laatste jaren niet meer. Nu, na zes jaar, vinden ze dat ze een beter ritme hebben, ook meer overzicht op

alles. Ze zijn nu op zondag vrij en kunnen familie en vrienden bezoeken in het weekend. Sinds twee jaar hebben ze iemand voor drie dagen per week in vaste dienst.

BEDRIJFSVOERING

Wat sterk opvalt als je met Riet en Coby praat, is hun streven naar een goede bedrijfsvoering en hun kennis van zaken. Ondanks het vele werk dat ze verrichten, hebben ze aandacht voor problemen die zich in de biologische landbouw kunnen voordoen. Ze proberen op de hoogte te blijven van wat beleidsmakers en politici op het gebied van de BD-landbouw beslissen. Coby houdt de vakbladen bij en is geabonneerd op "Groen Links".

CONTACT MET DE KLANTEN

Riet en Coby vinden het contact met de klanten heel belangrijk. Ze proberen hun liefde voor de natuur en hun idee over biologisch-dynamische landbouw aan ze over te brengen. Elk jaar hebben ze op hun boerderij een "open dag". Er kunnen op zo'n dag wel 300 mensen komen kijken! Ook de reguliere boeren uit de omgeving kunnen dan komen. In het najaar wordt samen met kinderen van

klanten de voederbieten binnengehaald; beloning pannekoeken eten op de boerderij. Klanten bieden ook aan om te helpen met wecken (tomatenmoes, bonen, zuurkool) of met fruit plukken. Driemaal per jaar verschijnt er een (zeer verzorgde) Nieuwsbrief van "De Bron" voor hun klanten. Er staan artikelen in, nieuwtjes over "De Bron" en recepten. Op vrijdagmiddag verkoopt Coby van 13.00 - 18.00 uur de producten op de boerderij. Riet brengt ondertussen de pakketten weg. Coby zou graag meer klanten hebben in Groesbeek en zo meer binding krijgen met de Groesbeekse bevolking.

Tot zover de kennismaking met Riet Heurkens en Coby Vrehe en hun biologisch-dynamisch tuinbouwbedrijf "De Bron". Ook door hun inzet wordt de mogelijkheid geboden om mensen weer groenten en fruit te laten eten zoals dat vroeger was. Dat wil zeggen: vol van smaak, niet bespoten met gif en van een "schone" grond.

Adres:

Biologisch-dynamisch tuinbouwbedrijf
"De Bron"
Bredeweg 92
6562 DH Groesbeek
tel. 08891 - 75509

Adri Versluis

Natuurgedicht

DE PUSZTA

Wie naar Hongarije trekt
droomt van de puszta.
Hij wil mijlen door de heide dwalen
en door moerassen, met enkel wilde,
schuw hinnekende paarden, en loeiende stieren
langs de horizon, en boven zich
zwermen trapganzen en kraanvogels.
Tegen de avond wil hij, als alles blauw is
en onwerkelijk onder een witte maan
bij een simpele lemen csardas aankomen,
compleet met waterput, strodak, ooievaarshorst,
waar veedieven dobbelen en drinken
en zigeuners op violen krassen.
Daar, op een vuur van gedroogde mest
wordt gebraden, bakt men dikke koeken.
De veedieven en andere bandieten
zijn van het nobele soort, hoffelijk voor mevrouw
en tolerant voor meneer de vreemdeling
die rondje op rondje aan laat rukken
om het hart van Hongarije te bereiken.
Ja, wie naar dit land is getrokken
blijft van de puszta dromen.

Hans Warren (geb. 1921)

Uit: Verzamelde gedichten 1941-1981.
Bert Bakker, Amsterdam, 1981

Het belang van Natuurbehoud

Lezing van Professot Dr. V. Westhoff

Donderdag 11 mei 1995 hield de vermaarde en al 26 jaar in Groesbeek woonachtige Professor Dr. Victor Westhoff (1916) een lezing in de Mallemolen voor een gehoor van ca. 85 mensen. Deze lezing hebben wij hieronder in zijn geheel afgedrukt voor de mensen die niet aanwezig konden zijn, maar ook voor de wel aanwezige luisteraars, die wellicht behoefte hebben de lezing na te lezen. Vanwege de overzichtelijkheid is de lezing wel voorzien van koppen.

Een inleidend woord door Henny Brinkhof, oud-leerling van Westhoff, ging vooaf aan de lezing. Hij vertelde in historisch perspectief over de geweldige hoeveelheid werk en publikaties, die Victor Westhoff wereldberoemd hebben gemaakt. Over zijn werkterrein de plantenoecologie, de grote rol die hij speelde in de natuurbescherming van Nederland, zijn studie en ideeën over de houding van de mens jegens de natuur, zijn enorme kennis, ongelofelijk enthousiasme en natuurliefde, die tijdens excursies in het veld onmiskenbaar waren.

Beste toehoorders,

“Alles van waarde is weerloos”. Die uitspraak is afkomstig van een van onze grote dichters, Lucebert, die vorig jaar overleed. Alles van waarde, dat zijn zowel de kunstwerken als de werken van de natuur. Ze zijn weerloos tegen de hebzucht, de onverschilligheid en de agressie van mensen. Daarom behoeven ze onze bescherming. Onze samenleving heeft veel geld en moeite over voor het behoud van kunstwerken, bijvoorbeeld musea bouwen en beheren en inrichten. Het is dus ook logisch dat we geld en moeite besteden aan het behouden van natuurwaarden, bijvoorbeeld door natuurreservaten te verwerven en te beheren, zoals in onze omgeving De Bruuk, De Duivelsberg en De St. Jansberg. Maar daarmee zijn we er toch nog niet. Het is niet genoeg om natuurreservaten er op na te houden en de overige natuur maar in de steek te laten.

WAT IS NATUURBEHOUD?

Maar wat is dat nu eigenlijk, natuurbehoud. “Is dat het behoud van de groene ruimte?” een vroegere slagzin van de stichting Natuur en Milieu. Nee, dat noemen we planologie. Dat is ervoor zorgen dat die groene ruimte niet wordt volgebouwd met huizen, fabrieken, vliegvelden, wegen en dingen zoals de

Betuwelijk. Natuurlijk is die zorg nuttig en nodig, maar met natuurbehoud bedoelen we iets anders. Daaronder verstaan we het streven naar het behoud van alle soorten planten en dieren en tevens het behoud van niet levende natuurlijke structuren en dat moeilijke woord betekent gewoon rivieren, beken, bergen en rotsen. Bovendien is daar in de eerste plaats het doel om al die levende wezens te behouden in de levensgemeenschappen waarin ze thuishoren en waarin ze gedijen: bosplanten in hun type bos, weidevogels in hooilanden, planten en vogels van het rietland in rietlanden. Het gaat er dus niet in de eerste plaats om soorten van planten en dieren te laten voortbestaan in plantentuinen en dierentuinen. Dat kan wel nuttig en nodig zijn, vooral ook om de mensen in de gelegenheid te stellen, die planten en dieren te zien te krijgen, maar het is geen afdoende maatregel. Waarom is die maatregel niet afdoende van die dierentuinen? Wel verreweg de meesten soorten van planten en dieren kunnen helemaal niet leven in dierentuinen. Niet in leven blijven en zich ook niet voortplanten.

DE VERWARRING OMTRENT MILIEUBEHEER

Nu heb ik het tot dusver gehad over natuurbehoud en natuurbeheer. Maar tegenwoordig is het mode om in de plaats daarvan te spreken van milieubeheer en zorg voor het milieu. Alsof dat hetzelfde zou zijn. Die verwarring bestaat in de media, in de Provinciale Staten en zelfs in de Tweede kamer van de Staten Generaal en ook in Groesbeek. Ongeveer een kwart eeuw geleden is dat opeens in de mode gekomen. Wat is daar nou verkeerd aan. Het woord milieu betekent: de specifieke omgeving waarin een bepaalde soort plant of dier zich thuisvoelt en die hij nodig heeft om te kunnen bestaan. Maar dat milieu is dus voor alle soorten verschillend. Het milieu voor een ooievaar, een kikker, een vlieg, een beuk, een paardebloem of een mens, ze zijn allemaal anders. Wanneer men het over HET milieu heeft en over milieubeheer, dan bedoelt men speciaal het milieu van de mens. En als we nu gedachteloos over milieubeheer spreken, wanneer we eigenlijk natuurbeheer bedoelen, dan komt het er op neer dat we alleen maar aandacht besteden aan de mens en dat de andere levende wezens gemakshalve maar vergeten worden. En daarom is dat een verkeerd woordgebruik. Het doet tekort aan wat natuurbehoud wil en eigenlijk beoogt.

Een natuurlijk bos in het Poolse Bialowieza
(foto: Henny Brinkhof)

DE ZIN VAN NATUURBEHOUD?

We zijn nu toe aan de vraag wat de zin is van natuurbehoud. Waarom is het nodig en waarom spannen we ons daarvoor in. Het antwoord is in de eerste plaats, wat Henny al even heeft opgemerkt, dat er steeds meer planten en dieren door de mens bedreigd worden in hun voortbestaan. Van de soorten planten, vogels en vlinders, die tot het begin van deze eeuw in ons land voorkwamen, zijn er tientallen verdwenen en nog vele honderden meer zijn hoe langer hoe zeldzamer geworden. Wanneer we berekenen wat de totale verscheidenheid aan planten in ons land is, de diversiteit noem je dat, dan is die met meer dan 99% verminderd. Er is dus nog maar 1% over van wat er in het begin van deze eeuw was. Maar dan gaat het nog om soorten die buiten ons land ook nog wel ergens voorkomen. Veel ernstiger is het gesteld op de aarde als geheel. Want zowel plantensoorten als diersoorten sterven daar steeds in sneller tempo uit. We moeten goed bedenken, dat het uitsterven van een soort onherroepelijk en onherstelbaar is. Geen macht ter wereld kan een soort opnieuw doen ontstaan. De bedreiging van de dierenwereld is bij het publiek beter bekend dan die van de plantenwereld. Denk maar aan de Reuzenpanda, de Neushoorn, de Tijger, de Okapi en de Walvissen. Daarom wil ik nu de nadruk leggen op de plantenwereld. In de laatste 500 jaar verloor de aarde ongeveer 200 soorten hogere dieren. Nu, het verlies aan plantensoorten is per jaar al tweemaal zo groot. Vierhonderd per jaar. Tegenwoordig sterft er

elk uur een soort uit en omstreeks het jaar 2000 zullen er 40.000 plantensoorten, een kwart van het totaal op aarde uitgestorven zijn. De oorzaak daarvan is duidelijk en onmiskenbaar. Dat is de steeds meer toenemende overbevolking. Mensen moeten eten, hebben brandhout nodig en daardoor verdwijnen in steeds sneller tempo bossen en andere natuurgebieden. En vooral in de tropen leidt dat ertoe, dat er onvruchtbare woestijnen overblijven, waaraan geen mens meer iets aan heeft.

Omdat we het behoud van alle soorten planten en dieren tot doel hebben, ligt het voor de hand dat de meest bedreigde soorten ook onze meeste zorg behoeven. We hoeven ons niet in te spannen om regenwormen, mussen, kraaien, kokmeeuwen, konijnen, brandnetels en akkerdistels te beschermen, want die zijn er meer dan genoeg, omdat ze door de menselijke samenleving begunstigd worden. Het zijn cultuurvolgers, zoals je dat noemt. Daarin verschilt natuurbescherming van de dierenbescherming. Die heeft het welzijn van elk dier op het oog, in de eerste plaats van huisdieren.

DE WAARDE VAN DE NATUUR VOOR DE MENS

Maar nu komt de volgende vraag. Waarom is het erg dat planten en dieren uitsterven en verdwijnen. Waarom zouden we ons daar druk over maken? In mijn antwoord daarop zal ik het vooral over planten hebben. Ten eerste omdat die mensen veel minder aanspreken

dan dieren, ten tweede omdat de plantengroei de basis vormt van al het dierenleven, dieren zouden zonder planten niet eens bestaan en ten derde omdat plantkunde mijn vak is.

Het gaat nu dus om de waarde die de natuur heeft. Die is er in twee opzichten: de waarde voor ons als mensen en de waarde van levende wezens op zichzelf, als schepsels, als zelfstandige wezens.

We zullen het eerst hebben over de waarde die de natuur voor ons heeft, die kernachtig wordt uitgedrukt in de slagzin: "Natuurbehoud is zelfbehoud". Daarin kunnen we weer onderscheid maken tussen de schoonheid van de natuur en het nut ervan, de economische waarde.

1. Het natuurschoon

De schoonheid van de natuur is lange tijd gezien als haar belangrijkste, zelfs haar enige waarde. Dat komt duidelijk tot uiting in de term 'natuurschoon', in de betekenis van natuurwaarde. Zelfs in de tweede kamer was dat vroeger de enige gebruikelijke term als het over de natuur ging en als die beschermd moest worden, heette dat: "Het natuurschoon moet worden beschermd". Die term heeft grote bezwaren. In de eerste plaats, omdat die subjectief is, dat betekent dat iedereen daar iets anders mee kan bedoelen. Een mooi voorbeeld is dat van een Groninger boer, die begreep niet wat natuurschoon betekent en toen vroegen ze hem: "Wat vind jij mooi buiten?" "Wat ik mooi vind", zei die: "Bieten, bieten, tot aan de voordeur". Nou, die

man heeft vanuit zijn standpunt natuurlijk ook gelijk, en daar kun je aan zien dat er geen duidelijk begrip kan bestaan over wat natuurschoon betekent. Maar, niettemin is die schoonheid van de natuur wel degelijk van grote waarde, al is het niet de enige.

2. De waarde voor kunst en recreatie

We moeten daarbij enerzijds denken aan de waarde van de natuur voor de kunstenaars: de schilders van onze gouden eeuw, de Franse impressionisten, de dichters en ook de musici, denk maar aan de Pastorale van Beethoven, of de eerste symfonie van Mahler. Maar die waarde voor de natuur geldt voor veel meer mensen dan voor de kunstenaars en diegenen die kunstwerken, gedichten en muziek bewonderen en lezen of beluisteren. De algemene natuurbeleving valt onder iets, wat met een veel misbruikt woord 'recreatie' wordt genoemd. Tegenwoordig bedoelen ze daar zelfs mee: voetbaltoernooien en motorrace's. Maar dat woord betekent eigenlijk iets heel anders. Het betekent: herschepping en het doelt daarmee op de mens, die zichzelf terugvindt in de natuur; die er vreugde in beleeft, erdoor verkwikt wordt, in een opgejaagd bestaan tot rust komt. Die waarde van de natuur wordt vooral beleefd door jonge kinderen, het meest intensief. Die noodzaak voor natuurbeleving is voor ons in Groesbeek wellicht niet zo duidelijk, maar je zal maar drie hoog midden in Amsterdam wonen, of in de sloppenwijken van Calcutta, Mexico-city of Cairo.

Een nagenoeg natuurlijk landschap. Een hellingbos in het Belgische Moresnet. (foto: Henny Brinkhof)

3. Het (economische) nut

We komen nu tot het nut, het economische nut, dat de natuur voor ons heeft, de economische waarde. Het gaat dan in de eerste plaats om voedings- en genotmiddelen en geneeskrachtige planten. U zult zeggen, dat weten we toch wel; nee, dat weten we helemaal niet. Van heel veel soorten van planten zouden we rechtstreeks belang hebben, als we het maar wisten. Er zijn nog ontelbare soorten onbeschreven, dat wil zeggen onbekend en het is al zeker dat de plantkundigen er niet in zullen slagen die soorten te beschrijven en te herkennen, voordat andere mensen ze hebben uitgeroeid. Maar we moeten ook bedenken dat een groot deel van de wereldbevolking niet naar de apotheek kan gaan om chemische medicijnen te kopen. De indianen van Zuid-Amerika, de meeste negers in Afrika, de volken van Voor- en Achter-Indie en Indonesië, de oorspronkelijke bewoners van Nieuw Guinea en Australië, ze kennen uit lange traditie de geneeskraft van talloze soorten wilde planten uit hun eigen omgeving en die gebruiken ze daarvoor. Daarmee kunnen ze zelf kwalen genezen, waartegen de chemische industrie geen middel kent.

4. Planten als genenreservoir

Dat is één kant, maar wilde plantensoorten zijn bovendien van groot belang, omdat ze als genenreservoirs fungeren. Dat moeilijke woord betekent dat ze bepaalde erfelijke eigenschappen kunnen bezitten die bij kruising met rassen van cultuurplanten veredelend kunnen werken. Ze kunnen bijvoorbeeld resistentie (dat is de weerbaarheid van cultuurgewassen tegen ziekten en plagen) versterken, alswel een grotere en langduriger produktie bewerkstelligen of bewerken dat het gewas koude of hete klimaten beter kan verdragen. Een van de vele voorbeelden is een soort van wilde Mais, die in Noord-Amerika werd ontdekt, vlak voordat die door ontginners werd uitgeroeid. Toen verdween de soort dus. De planten die er nog waren werden in cultuur genomen. Ze waren meerjarig, in tegenstelling tot cultuurmais en ze bleken bij kruising met cultuurmais de produktie te verhogen en ook de weerbaarheid van het gewas. En door puur toeval zijn die planten behouden gebleven. En dat is bij heel veel van dergelijke gevallen gebeurd. We noemen deze functie van de wilde natuur wel de reservoirfunctie.

5. De signaalfunctie

Van veel belang is ook een andere kwaliteit, die we de signaalfunctie kunnen noemen. We bedoelen daarmee dat bepaalde organismen voor sommige schadelijk invloeden zo gevoe-

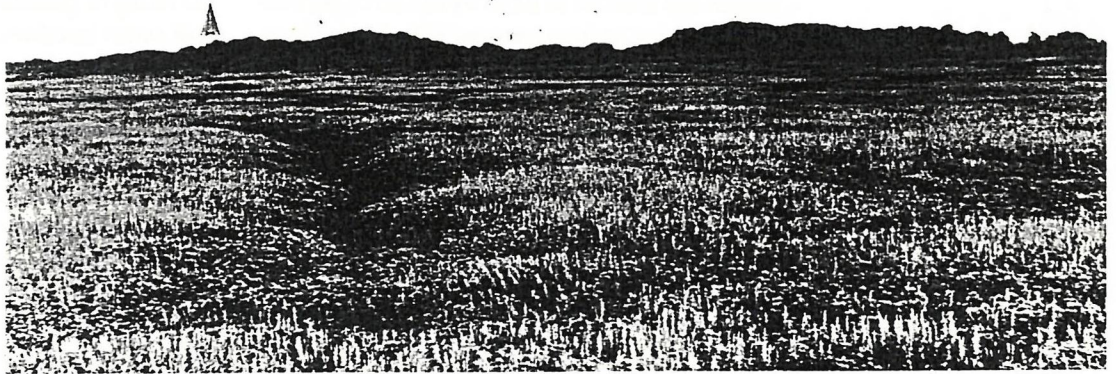
lig zijn dat ze daaronder gaan lijden, wanneer die invloed nog maar heel gering is. Ze dienen dus te fungeren als een signaal of met een ander woord als indicatoren, eventueel juist doordat ze er niet meer zijn. Zo zijn de meeste kranswieren heel gevoelig voor waterverontreiniging en vroeger bedekten die de bodem van de Vechtplassen en die van Noordwest-Overijssel, maar door watervervuiling zijn ze verdwenen. Wordt het water afdoende gezuiverd, dan kunnen ze terugkeren als een beemoedigend teken en dat is in de Vechtplassen nu bezig te gebeuren. Andere soorten die van vuil water houden, verschijnen juist bij verontreiniging; die komen dan tevoorschijn en die laten ons meteen zien dat er iets mis is. Waterpeper, Blaastrekkende Boterbloem en Tandzaad zijn voorbeelden. Ook luchtverontreiniging wordt duidelijk door planten gesignaleerd. Veel soorten korstmossen en mossen, waar de meeste mensen nooit naar omkijken, die op bomen groeien, op boomstammen dan, zijn uitermate gevoelig voor luchtverontreiniging en vooral voor zwaveldioxide, en die verdwijnen dan. We noemen zulke planten die op andere planten groeien epifyten, En als we het land erop in kaart brengen (karteren dus), dan blijkt vooral in de buurt van industrieterreinen en grote steden hele, wat we noemen, epifyten-woestijnen te zijn ontstaan. Daar komen die niet meer voor.

6. De regulerende functie

Maar er is, en dat is dan de laatste, een functie van de natuur die voor ons van nog meer belang is dan wat we nu genoemd hebben. Dat noemen we de regulerende functie. Ik zal proberen dat duidelijk uit te leggen, omdat het niet zo eenvoudig te begrijpen is. We hebben het dan niet meer over afzonderlijke planten, maar over de waarde van natuurgebieden, die rijk zijn aan veel soorten wilde planten en dieren. Ik wil voor u liever geen moeilijke woorden gebruiken, maar we kunnen nu toch niet heen om een woord. Dat woord heet oecosysteem. Een oecosysteem is het samenhangend geheel van planten en dieren, die samen thuishoren in een bepaald terrein. Dat terrein noemen we dan een biotoop. Een bos is een oecosysteem, een grasland, een moeras, een akker, een waterplas met de daarin levende organismen. Dat zijn allemaal oecosystemen.

De betekenis van natuurgebieden voor het landschap als geheel, die is te danken aan de regulerende, heilzame invloed van natuurelementen op het cultuurlandschap. Een voorbeeld dat u het meest aanspreekt, denk ik, is dat de zo gevaarlijke hoge waterstanden van onze grote rivieren het gevolg zijn van het

Een nagenoeg natuurlijk
landschap. De kwelder van
Schiermonnikoog
(Foto: Henny Brinkhof)

wanbeheer in het achterland. Doordat de Duitsers daar zoveel mogelijk bomen hebben gerooit, bossen gerooit, vliegvelden en steden aangelegd en natuurlijk slingerende rivieren hebben gekanaliseerd, is het waterbergend vermogen van de grond steeds verder achteruit gegaan. Het regenwater en het smeltwater vloeien niet meer geleidelijk af, maar plotseling en dan stijgt het peil van de Rijn tot gevaarlijke hoogten. En dan krijgen de natuurbeschermers de schuld. Maar die kunnen daar niets aan doen. De oorzaak ligt bij het wanbeheer van de mens zelf.

Nu is de regulerende functie van meer belang, meer algemeen belang, dan alleen bij de waterhuishouding van de rivieren. De oecosystemen van het cultuurlandschap, zoals maissakkers en dennenplantages, die bestaan maar uit weinig soorten. In zulke oecosystemen is de stabiliteit klein, dat wil zeggen, dat ze makkelijk uit hun evenwicht raken. Er is een grote kans op het optreden van ziekten en plagen, doordat een soort niet in toom wordt gehouden door andere; zich snel kan vermenigvuldigen en daardoor tot een plaag wordt, die weer met veel kosten en moeite bestreden moet worden.

Maar de meer natuurlijke oecosystemen, zoals loofbossen en houtwallen zijn soortenrijk en zitten ingewikkeld in elkaar. Daar bestaan veel meer onderlinge relaties tussen organismen, ze houden elkaar in evenwicht en daardoor is de stabiliteit in zo'n systeem groter. Als we het totale cultuurlandschap doelmatig beheren, dan moeten we zulke stabiele, veelzijdige en soortenrijke systemen behouden, dat wil zeg-

gen dat we natuurgebieden in stand moeten houden.

DE EIGENWAARDE VAN DE NATUUR

Nu hebben we het al een hele tijd gehad over de waarde die de natuur voor ons heeft. "Natuurbehoud is zelfbehoud". Maar we mogen niet uit het oog verliezen, dat levende wezens er niet voor ons zijn. Dat ze ook een eigen waarde hebben. Een waarde op zichzelf. Het is hoogmoed om te denken, dat de natuur voor ons plezier en gemak zou zijn geschapen. Dat is ook een miskenning van het begrip God.

DE HOUDING VAN DE MENS JEGENS DE NATUUR

Laten we ons maar eens afvragen, hoe wij mensen met die aarde omgaan. Onze aarde, die ons heeft voortgebracht en van wie we afhankelijk zijn. Want die ideeën van vestigingen op Mars en op de Maan zijn geweldige nonsense. Het is volstrekt uitgesloten dat daar ooit de mensheid een toevlucht zou kunnen vinden. De belangrijkste vraag is daarbij: hoe staan wij tegenover onze mede-wezens. Zien we planten en dieren als medeschepselen, die een eigen waarde hebben en voor wie wij verantwoordelijk zijn, krachtens de bijzondere gaven en vermogens die wij mensen hebben. Of zien we andere wezens alleen maar als objecten, zonder eigen waarde, die we naar willekeur kunnen gebruiken en uitbuiten, die

eigenlijk alleen bestaan ter wille van de mens. Helaas is in de Westerse levensbeschouwing het laatste overwegend. De Westerse mens voelt zich in het algemeen niet met de natuur en haar wezens verbonden en staat tegenover de natuur. Er is dus een kloof tussen de natuur en de mens. Een Westerse overtuiging is, dat de natuur geen waarde heeft en dat ze er is om door ons uitgebuit te worden, maar dat spreekt niet van zelf.

1. Natuurvolken

Laten we maar eens nagaan hoe de primitieve culturen, zoals het Westerse denken dat arrogant noemt (dat zijn dus schriftloze culturen, ongeletterde volken), hoe die tegenover de natuur staan. Of liever gezegd hoe hun verhouding met de natuur is, want die staan er namelijk juist niet tegenover. We kunnen dat nagaan, daar is veel over gedaan en veel over gewerkt bij een aantal culturen, zoals de indiaanse, de negerculturen, de levenshouding van de Australische inboorlingen, de Polynesi-sche volken, de bewoners van de Filippijnen. Dan zien we zeer uiteenlopende opvattingen, maar toch een duidelijk daardoor heen lopende rode draad. Dat is een besef dat in de schepping een plan ligt verborgen dat de wijsheid en het begrip van de mens te boven gaat. Maar dat ze dat op zekere hoogte kunnen aflezen aan de verschijnselen en het ritme in de natuur. De ongeletterde volken zien het heelal als een geordend systeem, oorspronkelijk op gang gebracht door een goddelijke wil en sindsdien zijn eigen orde volgend. Verder bezien ze de mens (dus zichzelf) niet als tegen-

over de natuur staand, maar als een daarin opgenomen wezen, dat de natuurlijke bestaansbronnen mag gebruiken onder boven-natuurlijk toezicht. Er is een relatie van wederkerigheid; er is een morele orde, die mens, natuur en goden tot een geheel verbindt. Die opvatting is niet een wereldbeschouwing, zoals rationeel denkende mensen dat noemen, het is veel meer een levenshouding. Ze leidt tot een wijs en bedachtzaam gebruik van natuurlijke bestaansbronnen. Men eigent zich niet meer toe dan het levensonderhoud vereist, men moet natuurlijk leven, men moet planten en dieren gebruiken, maar meer dan nodig is niet de bedoeling. Daarbij is een heel samenstel van taboes en voorschriften, dat de mensen de weg wijst. Dat levengevoel is treffend tot uiting gebracht in de beroemde rede die wordt toegeschreven aan Seattle, het opperhoofd van de indianenstam van de Dwamish; deze rede heeft hij in 1855 tot de Amerikaanse regering gericht. Deze is in Nederland verschillende malen gedrukt en verschenen in vertaling. Ik heb hier de uitgave: "Bewaar het land" van Natuurmonumenten, waarin de rede van het opperhoofd Seattle geheel is opgenomen. Het is ook belangrijk te weten voor degenen die ooit van de rede gehoord hebben, dat deze op muziek is gezet. In de 'Cantate Ecologica' en wel door leerlingen van het lyceum in Wageningen, dus door Gelderlanders.

*Een nagenoeg natuurlijk
landschap. De duinen van
Terschelling
(foto Henny Brinkhof)*

2. De 'Westerse' mens en het Christendom

In onze moderne technische samenleving is het levensgevoel steeds meer verloren gegaan, maar nooit helemaal verdwenen. Vooral jonge kinderen voelen zich nauw betrokken bij het leven van planten en dieren. Het zou veel te ver voeren om met u de geschiedenis van het natuurbesef te gaan volgen, maar ik moet er toch enkele woorden over zeggen. Toen de levensbeschouwing van de natuurliefhebbers langzamerhand werd vervangen door monotheïstische godsdiensten, dat wil zeggen religies die één God erkennen, bleef eerst wel het besef bestaan, dat de levende wezens op aarde door God zijn geschapen, om hun zelfs wille en niet om ons gemak. Dat is nog duidelijk zo in het Joodse geloof. Als voorbeeld noem ik u de 104de Psalm. En ik wil daaruit een paar verzen voorlezen in de vertaling van Ida Gerhardt. Voor iemand die de Psalmen niet kent, wil ik daarbij zeggen dat degene tot wie hier gesproken wordt God is.

*" Bronnen wijst gij hun loop naar de beken:
tussen bergen door wandelt het water,
drenkt alle dieren des velds,
de woudezels lessen hun dorst;
boven nestelen de vogelen des hemels,
doen zich horen, van tussen de takken.
Gij zijt het die hoog uit zijn zalen
de bergen doet vloeien van water;
de aarde leeft van de gave uwer schepping.
De bomen Gods trekken hun sappen,
de Libanon-ceders zijn planting;
daar hebben de vogels hun nest,
in hun kruin maakt de ooievaar woning;
en de bergtoppen zijn voor de steenbok,
in de rots verbergt zich de klipdas."*

Dat is uit de 104de Psalm.

In het Christendom is dat natuurbesef geleidelijk op de achtergrond geraakt. Sinds de Middeleeuwen legde de kerk steeds meer de nadruk op het hiernamaals. Al het heil was te verwachten van het leven na de dood. De zondige aarde werd niet meer van belang geacht. Natuurlijk waren er uitzonderingen op, zoals Sint Franciscus van Assisi, die planten en dieren zijn broeders noemde, en zusters, maar zulke heiligen hebben toch het algemene beeld niet kunnen veranderen.

3. Verandering in 'Westers' denken

Toch is dat nu gaan veranderen, zij het pas in de tweede helft van deze eeuw. We zien nu hoopvolle tekenen van een ommekeer in het Christelijke denken over de natuur. Een van de eerste uitingen van die ommekeer was de viering van de 800 ste geboortedag van Sint

Franciscus van Assisi op 4 oktober 1982. Voor de eerste maal werkten internationale organisaties voor natuurbehoud samen met de Franciscaanse orde. Ze stelden op het 'Handvest van Gubbio'. Gubbio is de geboorteplaats van Franciscus. Dat is een wereldwijd plan voor de bescherming van de waarde van de natuur. Voor het eerst sinds eeuwen spraken Christenen van 'Terra Mater', 'Moeder Aarde'. Er werd openlijk verklaard dat het leven heilig is, iets wat tot dusver als ketterij werd opgevat en veroordeeld. Er wordt nu erkent dat de mens zijn uitbuiting van de natuur moet opgeven en dat we ons rentmeesterschap voor de natuur ernst moeten maken. Op 29 september 1986 kwamen voor de eerste maal in de wereldgeschiedenis vertegenwoordigers van alle godsdiensten der aarde samen in Assisi, in Italië, om daar te pleiten voor een verantwoord rentmeesterschap van de mens over de aarde. In 1987 werd in Amerika het eerste congres over Christendom en natuurbeheer gehouden en in datzelfde jaar verklaarde Paus Johannes Paulus II, dat de geschapen wereld, een eigen van de mens onafhankelijke waarde heeft en dat de mens verantwoordelijk is voor het behoud van wet en orde in de natuur. Het lijkt er dus op dat ook de Christenheid eindelijk ernst begint te maken met een zegenrijk rentmeesterschap van de mens over de natuur.

HET VERWEZENLIJKEN VAN NATUURBEHOUD

Tenslotte wil ik met u de vraag bespreken hoe we het natuurbehoud kunnen verwezenlijken. Ik zal me daarbij beperken tot de situatie in Noordwest-Europa en in het bijzonder in Nederland.

Natuurbehoud vergt, vereist natuurbeheer. Dat wil niet zeggen dat we de natuur moeten beschermen tegen alle menselijke invloeden, tegen de mens als zodanig. In een land als Nederland heeft de mens, en in de eerste plaats de boeren, het landschap gemaakt zoals het is geworden. Als de boeren tegen ons zeggen: "Wij zijn het, die het land gemaakt hebben", dan hebben ze in zekere zin gelijk; hun voorouders hebben dat gedaan.

De invloed van de mens op landschap en natuur

We kunnen ons de Nederlandse natuur niet voorstellen zonder de invloed van de mens. We zien dat het duidelijkst als we twee historische uitspraken over Nederland tegenover elkaar stellen. De eerste is die van de Romeinse geschiedschrijver Tacitus uit de eerste eeuw na de

geboorte van Christus. Hij kenschetste ons land kort en krachtig met vijf woorden: "Silvis horridus, aut paludibus foetidus", dat wil zeggen: 'Verschrikkelijk door zijn wouden en anders wel afgrijselijk door zijn moerassen'. De natuurlijke toestand van de begroeiing in een klimaat als de onze is bos. Ons land was dus met bos bedekt en op de natste plaatsen met moerassen. Ik denk dat niemand van ons daar graag had willen wonen.

Veertien eeuwen later, in de bloeitijd van de republiek der Nederlanden, beschreef Philips van Marnix, heer van St. Aldegonde ons land aldus: "Holland, het ooghelijn van Europa, de bloem van alle landouwen, dat prieel des aardbodems". Dat was het landschap, zoals we dat kennen van de schilderijen van Paulus Potter, Jan van Goijen, Jacob van Ruijsdael, Meindert Hobbema en in latere tijd van Mesdag en Mauve.

Om te begrijpen hoe het natuurbeheer te werk gaat, en waar eigenlijk het verschil met vroeger in gelegen is, is het nodig om onderscheid te maken tussen vier soorten van landschappen. En daar zal ik zo meteen een paar plaatjes bij laten zien, omdat het belangrijk is dat we goed begrijpen wat ermee bedoeld wordt. Die vier soorten van landschap zijn tevens vier soorten van oecosystemen. Het gaat niet om moeilijke woorden en ook niet om namen, het gaat om de mate van menselijke invloed. Die bepaald het onderscheid tussen die typen.

1. Het natuurlijke landschap

Ten eerste is er het zuiver natuurlijke, niet door de mens beïnvloede landschap, maar dat komt

in Nederland niet voor en in Europa nauwelijks. Daar hoeven we verder niet over te praten.

2. Het nagenoeg natuurlijke landschap

Ten tweede is er het min of meer natuurlijke, of nagenoeg natuurlijke landschap. Dat wordt hierdoor gekenmerkt, dat de flora en de fauna (dus de soorten planten en dieren) daarin spontaan zijn, niet door de mens aangebracht en ook het vegetatiebeeld niet door de mens is gewijzigd. Als het oorspronkelijk bos was, dan is het nog steeds bos. Over het algemeen is dat schijnbaar natuurlijke landschap dus loofbos. Maar er zijn sommige oecosystemen, die van nature nooit bos kunnen worden. Wadden, kwelders, stranden, de zeereep van de duinen, hoogvenen, wateren en de eerste verlandingsstadia van plassen. Dat zijn gewoonlijk jonge rietlanden. Alles bij elkaar nemen die samen tegenwoordig maar een paar procent van de oppervlakte van ons land in beslag.

3. Het half natuurlijke landschap

De derde categorie is dan het half natuurlijke landschap. Ook daarin zijn de flora en de fauna spontaan en niet door de mens aangebracht. Maar het vegetatiebeeld is door de mens wezenlijk veranderd. Tot het halfnatuurlijke landschap behoren bijvoorbeeld de oudere rietlanden en moerassen, alle heidevelden in het binnenland en allerlei typen van schraal, onbemest grasland, zoals binnenduingsrasland, blauwgrasland, rivierduinen en de krijthellinggraslanden van Zuid-Limburg. Zulke half-na-

*Een half-natuurlijk landschap.
De Mookerheide voor de
vergrassing rond 1975.
(foto: Henny Brinkhof)*

tuurlijke landschappen blijven in stand als gevolg van een bepaalde menselijke landbouwkundige ingreep, zoals grazen en maaien.

4. Het cultuurlandschap

De vierde categorie dan is het eigenlijke cultuurlandschap, waarin de mens ook de soorten heeft aangebracht, zoals akkers en denbossen.

Het is nodig om daar even een paar plaatjes van te bekijken.

Eerst komen er een paar plaatjes van dat nagenoeg natuurlijke, dus schijnbaar natuurlijke landschap.

5. Voorbeelden aan de hand van dia's *

- 1) Een loofbos met een hele rijke ondergroei van kruiden en mossen. In dit geval het natuurreservaat Buskersbos bij Winterswijk.
- 2) Dit is ook een loofbos in Winterswijk, maar op een andere plaats. Het dal van de Wilingbeek. Wat u hier ziet is voornamelijk de Slanke Sleutelbloem, die daar in dat bos-type een hele grote rol speelt.
- 3) Weer een ander bos-type vinden we in dit geval in de oude lopen van de Maas in Limburg, het Broekhuizer Broek in Midden-Limburg. Dat zijn dus vochtige bossen, moerasbossen met veel andere soorten daarin, waarin de Slangewortel een heel belangrijke, beschermingswaardige soort is.
- 4) Een heel ander type van schijnbaar natuurlijk landschap zijn de zeeduinen. De stranden kunt u zich wel voorstellen, maar uit die stranden ontstaan jonge duinen, in dit geval op de Boschplaat van Terschelling. Op de voorgrond Biestarwegras, dat de eerste duintjes vormt en daarachter de helmduinen, die later ontstaan. In zo'n milieu groeit geen bos. Het kan er ook niet groeien. Dus dit is op zichzelf een natuurlijk, althans bijna natuurlijk landschap.
- 5) Wat we hier zien is ook in de duinen. Dat is een vochtige duinvallei. In dit geval op het eiland Schiermonnikoog met als rode planten een helemaal niet zo'n bijzondere soort, de Kattestaart, die daar heel veel voorkomt. Maar dat hele systeem is dus een systeem dat nooit bos is geweest en dat we tot de bijna natuurlijke landschappen kunnen rekenen.
- 6) Het meest indrukwekkende natuurlandschap buiten de bossen, zijn de kwelders. Uitgestrekte platen, begroeid met zoutplanten, waar de vloed dus hetzij dagelijks,

hetzij eens in de veertien dagen, hetzij alleen in de winter overheen komt en dat misschien het enige systeem in ons land is, waar uitsluitend planten groeien die nergens anders voorkomen. Dat wil zeggen, wel buiten ons land, maar niet in andere systemen. Dus die voor een gewone Groesbeker allemaal totaal onbekend zijn. Het interessantst zijn ze wanneer ze niet beweide worden, zoals hier op de Bosplaat op Terschelling, waarin Lamsoor met de paarse bloemen en de zilverkleurige Zeealsem een heel belangrijke rol spelen. Onbeweide kwelders dus.

Dan krijgen we nu een paar half natuurlijke landschappen.

- 7) Het meest bekend daarvan is de heide. Vroeger was de heide in ons land zeer talrijk. Er is een Heidemaatschappij opgericht om ze allemaal te ontginnen. Nu hebben we ze alleen nog in reservaten praktisch gesproken en daar gaan ze ook al erg achteruit door de luchtverontreiniging. Maar vroeger, dat wil zeggen niet zo lang geleden, zag een heide er zo uit, met heel veel bloeiende Struikheide. Het is het natuurreservaat Kampina in Midden-Brabant bij Oisterwijk.
- 8) We komen dan tot een paar typen van graslanden, die allemaal half natuurlijk zijn, want als de natuur daar haar gang ging was het allemaal bos geworden. Dit is dan een van de voorbeelden van het beroemde Krijthellinggrasland uit Zuid-Limburg, dat nog op een aantal plaatsen voorkomt. Wat we hier zien is een plant, een gentianensoort met de wat merkwaardige naam Duitse Gentiaan, hoewel hij helemaal niet Duits is, maar wel in Duitsland voorkomt. Dit is de Wylre-akkers in Wylre, dus de gemeente Wittum.
- 9) Ook dit is droog. Dit is een voorbeeld van een rivierduingrasland, dat zeer sterk achteruit is gegaan door de ophoging van de rivierdijken. En dat was niet onvermijdelijk. Het gaat om de manier, waarop je dat doet. Als je de dijken verhoogt met een juist profiel en met de juiste grondsoort dan kunnen deze planten hier behouden blijven. Maar het is vaak helemaal verkeerd gedaan, omdat het goedkoper was, omdat het makkelijker was voor de Waterstaat en dan verdwijnen al die soorten. Dit is bij Kesteren langs de Rijn. De meest opvallende plant is de Marjolein, die sommige mensen

* Daar we de dia's van Prof Westhoff hier niet kunnen afdrucken hebben we in dit artikel diverse foto's geplaatst, om zodoende toch een indruk te geven van de verschillende besproken landschappen.

*Een cultuur landschap.
Paardebloemweide langs de
Zevenheuvelenweg.
(foto: Henny Brinkhof)*

als tuinkruid kennen, maar die in Nederland wel degelijk een wilde soort is. Ook dat is een half natuurlijk landschap en we krijgen er nu een paar van natte milieu's.

- 10) Dit is het meest nabij. Dit is uit de Ooijpolder bij de Groenlanden. Je ziet er wat bosjes, wat wilgenbosjes op de achtergrond en de plant die er het meeste opvalt, is de Moeraswolfsmelk die grote goudgele bloemen draagt. Ook dat is dus een half natuurlijk landschap.
- 11) Vaak zijn die weiden uiterst rijk aan bloemen. Verkade-album "Bontewei" van Thijsse beschrijft dat al. Met dat bont worden al die kleuren bedoeld. Hier zie je het geel en het rood. Rood van Koekoeksbloemen en het geel van Ratelaar. Dit is een vochtig grasland in Voorne. Niet in de duinen van Voorne, maar in het land achter de duinen. Voorne, voor wie het niet weet, is in Zuid-Holland.
- 12) Een iets ander type, waarin hier een orchidee het meest opvalt, het Handekeskruid. Deze plant van vochtige graslanden is uit Twente, het oosten van Overijssel, het natuurreservaat Hazelbekke.

pen. Die zijn intussen weggevaagd door de moderne landbouwtechniek en teruggedrongen tot natuurreservaten. Dat heeft tot een enorme verarming aan planten- en diersoorten geleid. Ik zei al eerder dat van de verscheidenheid aan planten nog maar 1% over is. De grote boosdoeners waren en zijn de cultuurtechnische werken van de ruilverkaveling: ontwatering, egalisering en bemesting. Het landbouwbeleid was vroeger te kenschetsen met de slagzin: "Overal wat anders doen, maar wel steeds hetzelfde". Een Blauwgrasland werd eenmaal in de zomer gemaaid. Een rietland juist in de winter; een heide werd met schapen beweid en periodiek afgeplagd of gebrand. Maar elke beheersvorm werd vele jaren, soms zelfs eeuwenlang op dezelfde wijze voortgezet. Tegenwoordig is het juist andersom. Het is nu overal hetzelfde doen, maar wel telkens wat anders. Overal maisakkers, maar het ene jaar wordt er mais gezaaid, het volgende jaar grasland aangelegd, dan wordt het weer geploegd enzovoort. Aan zo'n beheer gaan de meeste soorten wilde planten en dieren te gronde.

INTERN NATUURBEHEER

DE TELOORGANG VAN DE NEDERLANDSE NATUUR

Wat nu heel belangrijk is en waarop ik nu de nadruk moet leggen, is dat tot in het begin van deze eeuw verreweg het grootste deel van ons land bestond uit half natuurlijke landschap-

pen. De half natuurlijke landschappen zijn nu bijna alleen behouden in natuurreservaten. Voor het beheer daarvan is het nodig om te onderzoeken, hoe dat beheer vroeger plaatsvond en die methode dan zo goed mogelijk voort te zetten. Blauwgraslanden en weidevogelgraslanden in de zomer maaien, rietlanden in de

winter en allerlei andere graslanden matig beweiden. Een interessant voorbeeld van doelmatig beheer is dat van de krijthellinggraslanden van Zuid-Limburg. Jarenlang, tot voor kort, heeft men alle mogelijke moeite gedaan om daar een goed beheer voor te bedenken. Ze werden gemaaid een keer per jaar, ze werden het hele jaar door beweid, ze werden ook wel eens afgebrand. Maar een goed resultaat bleef uit. En men dacht al dat het wel aan de luchtverontreiniging zou liggen, de stikstofdepositie. Maar een verstandige man in Zuid-Limburg, Henk Hilligers geheten, geloofde dat niet en die ging na hoe vroeger dat beheer nou eigenlijk was. En dan bleek dat kudden schapen, en wel een speciaal ras, het mergellandschaap met een herder door Zuid-Limburg rondtrokken en telkens een of twee weken ergens bleven, daar intensief beweiden en dan weer verder gingen. Ja, dat kon niet meer. Die kudden waren er niet meer en de herders waren er niet meer. Daar heeft Henk Hilligers zich niet bij neergelegd. Het is hem gelukt het mergellandschaap terug te fokken met behulp van een aantal mensen die hem daarbij hielpen en herders te vinden en het is nu zo dat die herders met die kudden weer dat oude beheer voeren en weer door het land trekken. En het resultaat is ongelooflijk. Binnen een paar jaar is de vroegere toestand, de vroegere rijkdom, vrijwel weergekeerd.

We vatten deze vormen van natuurbeheer samen onder de term 'inwendig beheer'. Het gebeurt van binnen.

EXTERN NATUURBEHEER

Maar tegenwoordig kunnen we er niet mee volstaan, want veel natuurreservaten worden in hun waarde aangetast door invloeden van buiten af. Dat gaat dan meestal om ontwatering, die een heel groot gebied bestrijkt en om de invloed van de zure regen, het gevolg van overmatig stikstofgebruik door de landbouw. Daardoor is er in veel gevallen herstelbeheer nodig.

En ik wil daar een duidelijk voorbeeld van laten horen. Het grootste heideven - een ven is een water - van Nederland, is het Beuven in de Strabrechtse Heide bij Eindhoven. Dat was de plaats waar alle mogelijke zeldzame soorten van dat type die vaak in heel Europa zeldzaam zijn, voorkwamen in een heel bijzonder oecosysteem en hoewel ik met namen heel zuinig moet zijn, moet ik er toch een paar noemen: Biesvaren, Waterlobelia, Moerashertshooi, Moerassmele, Klaskroos, allemaal soorten die niemand van u kent, maar die daar in over-

maat voorkwamen. Wat gebeurde er. Er liep een soort sloot in het ven uit met verontreinigd landbouwwater en in een paar jaar tijd werd daardoor de stofproductie zo groot aan organisch materiaal, dat er een dikke laag slib op de bodem werd afgezet en het hele ven volgroeide met Riet. En alle zeldzame soorten waren weg. Toen is het herstelbeheer gekomen, in die zin dat, ten eerste die sloot werd omgeleid, zodat het landbouwwater daar niet meer in kwam en dat verder die bagger werd verwijderd en er weer schoon water in kwam. En zie: binnen een paar jaar waren alle oorspronkelijke soorten weer terug. Het is duidelijk dat die niet ergens uit de lucht kwamen, maar dat ze nog als zaadvoorraad in de bodem waren en alleen sluimerend wachtten tot er eindelijk een verstandig iemand zou komen die ze weer hun leven zou teruggeven.

Veel, heel bijzondere levensgemeenschappen die rijk zijn aan zeldzame en bedreigde soorten komen voor, althans vroeger, in reliëfrijke landschappen, dat wil zeggen heuvelland. Vooral in beekdalen en brongebieden, zoals we dat hebben in Twente, in de Achterhoek en in Midden-Limburg. Die oecosystemen dankten hun bestaan aan mineraalrijk, opstijgend grondwater, vaak kwelwater. Voor het herstelbeheer van wat we 'juweeltjes' noemen, is het nodig de oorspronkelijke waterhuishouding te herstellen. Zoals u bekend is, is om de overproductie in de landbouw tegen te gaan, het regeringsbeleid er tegenwoordig op gericht bepaalde gronden te onttrekken aan de landbouw en daar een andere bestemming aan te geven. Je kan er bijvoorbeeld bos planten.

MOGELIJKHEDEN EN ONMOGELIJKHEDEN VAN NATUURONTWIKKELING

Maar het is mode om te denken dat je dan iets kan maken dat men "nieuwe natuur" noemt; dat heet dan natuurontwikkeling. Op zichzelf is dat wel een goed idee, maar we moeten bedenken dat het lang niet altijd mogelijk is. In de eerste plaats kan natuurontwikkeling alleen slagen als er nog een reservoir van wilde planten en dieren in de buurt is. De soorten die je daar verwacht moeten toch ergens vandaan kunnen komen; ze ontstaan niet vanzelf. Maar even belangrijk is het dat we zeker niet overal alles kunnen maken wat we maar willen. Verreweg de meeste natuurlijke en halfnatuurlijke oecosystemen van ons land zijn gebonden aan een voedselarme bodem, hetzij droog of nat. Dat is karakteristiek voor ons Atlantisch klimaat. Voor al die planten en dieren geldt: "mest is de pest". We kunnen op zwaar bemeste en ontwaterde landbouwgronden dus on-

*Natuurontwikkeling in het
Herwendaal.
(foto: Henny Brinkhof)*

mogelijk zulke oecosystemen laten ontstaan. Wat we wel kunnen maken, is het milieu voor jonge levensgemeenschappen van voedselrijk milieu, bijvoorbeeld door het graven van plassen. Maar de meest waardevolle oude levensgemeenschappen, zoals oude loofbossen, hoogvenen, heidevelden, en de juweeltjes die al eerder ter sprake kwamen, die kunnen we niet door natuurontwikkeling uit de grond stampen.

Tenslotte nog dit. Je hoort tegenwoordig wel beweren, dat de maatregelen van inwendig natuurbeheer overbodig zouden zijn. Het kost immers veel geld. Er wordt dan beweerd, dat de landbouw er maar uit moet en dat je dan

niets hoeft te doen. Gods water over Gods akker laten lopen heet dat; dan komt alles vanzelf in orde. Uit wat ik u tot dusverre verteld heb, zal het wel duidelijk zijn dat dit onzin is. Er zou in principe iets voor te zeggen zijn, als het mogelijk was de natuur werkelijk haar gang te laten gaan; dus de natuurlijke dynamiek in ons verstarde land weer toe te laten. Dat zou betekenen: weg rivierdijken, weg zee-wering, dus alle mensen het land uit. Dat wil natuurlijk niemand. In een dichtbevolkt land als het onze moet de natuur wel degelijk actief beheerd worden om behouden te blijven.

Ik dank u voor uw aandacht.

Vervelende reactie lezing Westhoff

De lezing van Professor Westhoff, of beter de uitnodiging voor die lezing, had nog een vervelend staartje. Een vrouw uit Gennep zond hem een brief, waarin zij haar ontsteltenis uitte over een door de redactie van de WMG in de uitnodiging van zijn lezing gebruikte citaat. Dat luidde: "Voor die bossen (dennenbossen in Noord-Brabant) heb ik maar een eenvoudige oplossing- in brand steken. Gewoon de lucifer erbij en de vlam erin. De natuurwaarde van die bossen is nihil. De waarde van die terreinen zit hem in iets heel anders: het is onbemeste grond en die is in Nederland zeldzaam geworden".

Professor Westhoff heeft deze briefschrijfster geantwoord met een brief waarin hij de strekking van die woorden toelichtte. Omdat wellicht meer lezers zich aan het citaat gestoord hebben, menen wij er goed aan te doen, dit antwoord hier te publiceren.

Geacht mevrouw S.

Uw brief van 28 mei heb ik met aandacht gelezen. Met uw bezorgdheid voor de natuur en uw pleidooi voor de goedwillende mensen ben ik het helemaal eens. Maar wat jammer, dat u een zo vernietigend oordeel velst over iemand die u volstrekt niet kent en waarvan u blijkbaar ook nooit gehoord had, namelijk de schrijver van deze brief.

U bent verontwaardigd over een uit zijn verband gerukte uitspraak van mij, vele jaren geleden terloops gedaan in een interview met NRC-Handelsblad, door de "koppenmaker" van het blad (altijd tuk op sensatie) ten onrechte in de kop van het artikel gezet, en nu

(zonder kwade bedoeling) als oude koe uit een sloot gehaald door de Werkgroep Milieubeheer Groesbeek, naar aanleiding van een spreekbeurt die ik voor hen hield.

Wat ik gezegd heb, wordt door u ondoordacht gegeneraliseerd, alsof ik beweerd zou hebben dat alle dennenbossen maar in brand gestoken zouden moeten worden.

Ik denk dat ik de natuur van Nederland, van Europa en van de wereld beter ken en waardeer dan de meeste mensen. Ik heb bossen evenzeer lief als de overige natuur. Ook naaldbossen, ook dennenbossen dus. Ik bewonder het Leuvense bos (een dennenbos), de statige naalddwouden van Finland, Scandinavië en Canada, en het 'Olympic Rain Forest', het regen-naalddwoud van Washington in het noordwesten van de Verenigde Staten, is een van de meest grootse verschijnselen die ik ken. De uitspraak waarover u zich heeft opgewonden, had betrekking op een speciaal geval: de zogenaamde "renteloos-voorschot-bemossingen" in Noord-Brabant en Limburg. Die zijn zo'n driekwart eeuw geleden aangeplant en daarna aan hun lot overgelaten. Iedere bosbouwer weet, dat men een geplant bos, en zeker een naaldbos, moet verzorgen, wil er iets van terecht komen. Zo moet het eens of meer malen gedund worden; anders staan de stammen veel te dicht op elkaar, "als haren op een hond" noemen de bosbouwers dat terecht. Dat is bij de hier bedoelde aanplant echter niet gebeurd, omdat de eigenaren (enkele gemeenten) daarvoor geen interesse hadden. Het resultaat is: armzalige, veel te dichte, ondoordringbare plantages, waarin volstrekt niets

Voorbeeld van een "renteloos voorschot-bos".
(foto: Henny Brinkhof)

groeit, geen kruid, geen gras, waarin geen vogel wil leven (dus ook niet de zeldzame vogels waaraan u terecht uw aandacht schenkt), kortom, die noch voor mensen, noch voor planten en dieren enige waarde hebben. Waarde ontstaat pas als ze verdwijnen. Ze zijn nl. aangeplant in een tijd waarin nog geen sprake was van overbemesting. Daarom is hun ondergrond, hun bodem dus, niet bedorven, zoals door de intensieve landbouw elders veelal gebeurd is. Is die aanplant er eenmaal af, dan kan op die nog betrekkelijk gave bodem weer wat moois groeien, of dat nu grasland is

of een andere vorm van begroeiing. Daarom merkte ik op, dat het het beste is, zulke "bossen" (ze verdienen die naam niet) in brand te steken, zodat daar weer wat goeds uit kan voortkomen.

Ik kan u verzekeren, dat ik brand als een vorm van landbeheer in andere gevallen afwijs.

Ik wil eindigen met u de raad te geven, voortaan wat minder ondoordacht beledigende en kwade brieven te schrijven aan mensen die u niet kent en van wie u niets afweet.

Hoogachtend,

V. Westhoff

Europees Natuurbeschermingsjaar 1995

Zoals u wellicht gelezen of op de tv gezien heeft, is door De Raad van Europa het jaar 1995 uitgeroepen tot "Europees Natuurbeschermingsjaar 1995" (N95). Ruim veertig landen doen daar aan mee. Ook Nederland. Er is een nationaal comité opgericht, met als coördinator en secretaris Harry Wals (oudvoorzitter van het IVN). Ook is er een stuurgroep ingesteld. Beide zullen als "aanjager" fungeren bij manifestaties en evenementen. In februari was de openingsmanifestatie met als thema: "plattellandsvernieuwing en de elkaar aanvullende rol daarbij van overheid, landbouw, natuurbescherming en particuliere grondbezitters. In mei en juni vonden activiteiten plaats onder het motto: "natuur nabij, zelf buiten beleven en ontdekken". In september volgt de derde serie activiteiten onder het motto: "handen uit de mouwen". Men wil dan zoveel mogelijk mensen stimuleren om zich in te zetten voor natuurbeheersactiviteiten in eigen omgeving, bijvoorbeeld heggen snoeien, wilgen knotten en vuil opruimen in de natuur.

Het eerste Europese Natuurbeschermingsjaar was in 1970 (N70). Vijfentwintig jaar geleden. De organisatoren toen constateer-

Want daar brengen de mensen het grootste deel van hun tijd door. Men zoekt het nu dus dichter bij huis. De algemene doelstelling voor N95 in Nederland luidt dan ook: "de verbetering van de kwaliteit van natuur en landschap buiten beschermde gebieden".

Er is geconstateerd in bijna alle landen van Europa dat de politieke en maatschappelijke belangstelling voor de natuur sterk achteruit gegaan is. Het Europees natuurbeschermingsjaar 1995 is een middel (geen doel) om op grote schaal onder de bevolking, bij politici en beleidsmakers opnieuw de aandacht te vestigen op het feit dat de natuur achteruit gaat. De organisatoren hopen dan ook dat dit jaar een begin zal zijn voor een nieuw elan, van een nieuwe beleving van de natuur en de natuurbeschermingsgedachte.

Groenten en fruit doen meer dan u denkt

Meer groenten en fruit eten kan kanker voorkomen. Dit hebben we ooit wel eens horen zeggen, maar nu is er serieus onderzoek naar verricht op de Landbouwniversiteit in Wageningen. Door extra consumptie van anderhalve portie groenten en/of fruit per dag kunnen jaarlijks minimaal 4000 gevallen van kanker (= 7%) voorkomen worden. Dit is de conclusie

MILIEU RONDOM

den dat N70 succesvol was. Er kwam een attitude van "daar moeten we meer aan doen" op Europees niveau. N70 veroorzaakte een hausse in de belangstelling voor de natuur. Zowel bij de overheid als bij de burgers. De doelstelling voor N70 toen was: de verantwoordelijkheid voor een zorgvuldig beheer op lange termijn van de natuurlijke hulpbronnen. Die doelstelling werd behaald: er ontstond belangstelling voor het hebben van internationaal erkende reservaten en voor een Europees diploma voor bepaalde gebieden.

Verschil tussen N70 en N90

Tijdens N70 domineerde een soort "elitaire natuurbescherming". Het ging om veilig stellen van bepaalde natuurgebieden die een exclusieve groep mensen al als bijzonder had aangemerkt.

Nu, tijdens N95, wordt er niet gepraat over de beschermde natuurgebieden, maar juist over het belang van "witte gebieden" (nabije en kleinschalige gebieden) en de "vernieuwing van het platteland", over de natuurwaarden in stad en dorp, en de stedelijke omgeving.

van een aantal onderzoekers op de Landbouwniversiteit. Zij brachten hierover een rapport uit. Op grond van de gegevens uit dit rapport ontwikkelt het "Groenten en Fruit Bureau" samen met het "Voorlichtingsbureau voor de voeding" een campagne om de consumptie van groenten en fruit te stimuleren.

Kanker is met 28% en hart- en vaatziekten met 40% de belangrijkste doodsoorzaak in Nederland. Groenten en fruit kan een belangrijke rol spelen bij de preventie van kanker. Nog niet bekend is waardoor dit gunstige effect wordt veroorzaakt. Ook hebben de onderzoekers gekeken naar mogelijk een gunstige betekenis van groenten en fruit bij het optreden van hart- en vaatziekten. Hier is echter nog te weinig ander onderzoek naar verricht om tot een duidelijke conclusie te komen. De onderzoekers veronderstellen dat door een extra consumptie van anderhalve portie groenten en fruit per dag, mogelijk 2000 sterfgevallen aan hart- en vaatziekten voorkomen kan worden.

Naar aanleiding van de gegevens uit het rapport is het advies van het "Voorlichtingsbureau voor de voeding": 400 gram groenten en fruit

per dag eten (= 150-200 gram groenten en twee stuks fruit). De gemiddelde Nederlander eet echter slechts 242 gram per dag. Bij jongeren is de consumptie van groenten en fruit de laatste vijf jaar sterk afgenomen. Dit is echt zorgwekkend. Alleen mensen van vijftig jaar en ouder blijken voldoende groenten en fruit te eten. Gemiddeld consumeert de Nederlander 150 gram groenten en fruit per dag te weinig.

Het "Voorlichtingsbureau voor de Voeding" en het "Groente en Fruit Buro" hebben voor diverse campagnes voorlichtingsmateriaal ontwikkeld. Zo is er een folder en een poster met als titel "Groenten en fruit doen meer dan je denkt". Deze zijn verspreid bij groenten en fruitwinkels, GGD'en, dietisten en thuisorganisaties.

Inlichtingen over dit onderwerp kan men inwinnen bij "Groente en Fruit Buro", tel. 070-3475051. Een samenvatting van het rapport kan men daar ook aanvragen.

Boekje "Stop de plaag!".

Van alle bestrijdingsmiddelen die gebruikt worden is twintig procent voor huishoudelijk gebruik. Zo zijn er alleen al 112 verschillende soorten vlooienbanden voor hond en kat in Nederland! Ook de soorten bestrijdingsmiddelen tegen insecten in huis en op planten zijn talrijk. De informatie op de verpakking geeft meestal een onschuldiger beeld dan het in werkelijkheid is. Bijna altijd is het hoofbestanddeel een giftige stof: op de verpakking aangeduid als: "werkzame stof, werkzame bestanddelen of actieve bestanddelen". De stoffen zijn bijna altijd schadelijk voor het milieu en de gezondheid, maar ook tijdens het productieproces.

Natuur en Milieu heeft nu een geheel herziene uitgave van het boekje "Bestrijdingsmiddelen in en om het huis" uit 1982 op de markt gebracht. Voor elk te bestrijden kwaal of plaag staan er praktische, milieuvriendelijke tips in. Verder worden de minst milieu-onvriendelijke middelen weergegeven, met eerlijke informatie over hun giftigheid. Er is ook een alfabetische lijst van giftige stoffen die in bestrijdingsmiddelen voorkomen, met info over de mate van schadelijkheid.

Het boekje is geschreven door Lucas Reijnders e.a. met als titel: "Stop de plaag!". Uitgever: De Geus en Stichting Natuur en Milieu, Utrecht 1994. Paperback, 175 blz, f 22.50.

Adri Versluis

MILIEU RONDOM

PETITIE

AAN DE GEMEENTERAAD EN HET COLLEGE VAN B EN W VAN GROESBEEK

BETREFT DE AKTIE: ZONDER AUTO NATUURLIJK

GROESBEEK, 29 APRIL 1995

Geachte Gemeenteraad, Geacht College,

Hierbij bieden wij u de Informatiemap "Zonder Auto Natuurlijk" aan. Deze map biedt u een handreiking om het gemeentelijk beleid aan te scherpen bij het terugdringen van automobilititeit in de omgeving van natuurgebieden en landschappelijk waardevolle gebieden.

De Werkgroep Milieubeheer Groesbeek maakt zich ernstig zorgen over het sterk toenemende autoverkeer op de Rijlaan/Heumensebaan. In tegenstelling tot het beoogde doel: namelijk het verkeersluw maken van deze weg, moeten wij u er middels deze actie op attent maken dat de doelstelling (nog) niet behaald is.

- Uit onderzoek is gebleken dat de Rijlaan/Heumensebaan de drukste streekweg van Groesbeek is geworden. Streekwegen zijn wegen van zes meter breedte. Omdat er geen of nauwelijks bermen zijn en er vaak te hard wordt gereden, is het met name voor fietsers een van de gevaarlijkste wegen geworden. Voorts is het de sluiproute naar de A73.

Behalve de fietsers, zijn ook overige "langzaam verkerende weggebruikers" zoals hert, egel, das en konijn, maar ook allerlei vogelsoorten, hun leven er te vaak niet veilig.

- In het Natuurbeleidsplan 1992 zijn het gehele bosgebied op de Stuwwal en De Bruuk aangewezen als natuurkerngebied met in (inter)nationaal opzicht belangrijke duurzaam te behouden ecosystemen. Het beleid is in deze kerngebieden gericht op veiligstellen en vergroten van de bestaande waarden met bijzondere aandacht voor de verbindingen tussen de kerngebieden.

Waarom is Zonder Auto Natuurlijk?

De groei van het autoverkeer neemt over het algemeen schrikbarend toe. Steeds duidelijker wordt het dat de doelstellingen van de regering om de groei beperkt te houden tot 35% niet zal worden gehaald.

Daarbij is het beleid vooral gericht op het terugdringen van het woon-werk verkeer terwijl het sociaal recreatief verkeer veel belangrijker is als het gaat om het aantal kilometers en ook sterker groeit. Gevolgen hiervan zijn toenemende emissies, geluidsoverlast en versnippering door wegeaanleg. De natuur komt hierdoor onder steeds grotere druk te staan.

Gemeenten kunnen een belangrijke bijdrage leveren aan verbetering van zowel natuur en milieu als recreatie, namelijk door het autogebruik in en om natuurgebieden terug te dringen.

Hiermee vangen ze drie vliegen in een klap:

- het autogebruik wordt teruggedrongen waarmee ze een bijdrage levert aan het terugdringen van verzuring en broeikas effect

(structuurschema verkeer en vervoer nationaal milieubeleidsplan 2)

- de natuur ter plekke is erbij gebaat omdat versnippering wordt teruggedrongen: wegen vormen voor sommige dieren immers een onneembare barriere, andere dieren zijn veelvuldig slachtoffer van een auto-ongeluk. Omdat het ook rustiger wordt in het gebied zullen meer dieren zich er willen vestigen en jongen groot brengen (natuurbeleidsplan: ecologische hoofdstructuur).

- maar ook de recreatie is erbij gebaat. De natuur heeft een grote aantrekkingskracht op wandelaars en fietsers, vooral ook vanwege de rust. Door de auto uit natuurgebieden te weren wordt hieraan een belangrijke bijdrage geleverd (beleidsnota openluchtrecreatie).

Er is dus forse winst op een aantal beleidsterreinen te halen, wat naar onze mening de aantrekkelijkheid voor het nemen van maatregelen sterk vergroot.

vervolg pag. 28

Een geslaagde actie op de Rijlaan/Heumensebaan.

Op 29 april 1995 hield de Werkgroep Milieubeheer Groesbeek een actie om de aandacht te vestigen op het probleem van de Rijlaan/Heumensebaan. Zij maakte zich al een aantal jaren ernstige zorgen over het sterk toegenomen autoverkeer op deze weg. Middels een aantal activiteiten werd via de media en ook via pamfletten aan automobilisten duidelijk gemaakt wat er allemaal speelt rondom deze weg. De actie is gehouden in aansluiting op de landelijke actiedag "Zonder Auto Natuurlijk" van het vorig jaar.

DE ACTIEDAG

's Morgens rond half 10 hadden de medewerkers zich verzameld bij het begin van de Rijlaan. Er werden toen op een tweetal punten te weten het begin van de Rijlaan en bij de Heumensebaan voorbij de kruising met de Bieseltsebaan spandoeken met de tekst "Zonder Auto Natuurlijk" over de weg gehangen. Verder werden op het traject een aantal witte kruizen met daarop allerlei diersoorten vermeld geplaatst, die regelmatig ten prooi vallen van het verkeer. Deze kruizen waren gemaakt door kinderen van de natuurclub "Het Aardhuis". Rond 10.30u werd aan burgemeester Prick van de gemeente Groesbeek een petitie aangeboden samen met een informatiemap. In deze petitie stonden eigenlijk alle belangrijke punten van het waarom van deze actie, vandaar dat deze hiernaast is afgedrukt.

Nadat de petitie in ontvangst werd genomen richtte de burgemeester zich tot de deelnemers van de actie. Hij vertelde allereerst dat hij de natuur en de natuurgebieden ook tot de zorgen van gemeente Groesbeek rekende. Hij erkende het probleem van deze weg als de sluiproute naar de A73 en er zijn nu eenmaal veel verkeersrelaties via deze weg. Een alternatief is echter niet zo gemakkelijk te vinden. In het College is nu echter besloten om samen met Mook en Heumen eens te gaan kijken of er niet een betere ontsluiting naar de A73 vanuit Groesbeek mogelijk is. Maar het is niet zo gemakkelijk want zowel tussen de beide Provincies en de 3 gemeenten moet overeenstemming worden gevonden en daarnaast moeten de milieubelangen goed worden afgewogen. Hij was blij dat er op deze manier de aandacht op in ieder geval het belang van het bosgebied voor Groesbeek werd gevestigd. Hij was de auto's ook liever kwijt op deze weg, maar hij zag nog niet zo snel een oplossing.

Vervolgens werden er pamfletten uitgedeeld aan de automobilisten. Enkele medewerkers stonden daarom bij de verkeersdrempel en er bleken veel automobilisten geïnteresseerd te zijn. Spijtig alleen dat dhr. Meesters van Staatsbosbeheer met een grote boog om hen heen reed en geen pamflet wilde aannemen, terwijl de actie toch voor zijn bos bedoeld was! In de pamfletten kwamen bovenstaande punten uit de petitie aan de orde, maar ook het volgende: "Wij vragen u dan ook om de Rijlaan/Heumensebaan te ontzien, op uw snelheid te letten en als het enigszins kan de Mooksebaan en Groesbeekse weg te nemen.

*Burgemeester Prick neemt de petitie in ontvangst en geeft commentaar.
(foto: Henny Brinkhof)*

WAAROM MOET ONZE GEMEENTE PLANNEN ONTWIKKELEN?

Het is de taak van elke gemeente om ruimte te scheppen voor natuur en natuurrecreatie door storende invloeden weg te nemen. Zoals we hierboven al constateerden is de toeristische waarde van een natuurgebied gebaat bij het weren van gemotoriseerd verkeer.

Gemeenten hebben tal van mogelijkheden om op dit punt beleid te maken. Zo mogen ze sinds de wijziging van de Wegenverkeerswet in 1991 op grond van natuur- en milieubelangen wegen afsluiten voor bepaalde typen gebruikers. Gemeenten hoeven ook niet bang te zijn dat ze gedwongen worden impopulaire maatregelen te nemen. Uit onderzoek uitgevoerd in het kader van Zonder Auto Natuurlijk is namelijk gebleken dat voor tal van maatregelen een groot draagvlak bestaat bij bezoekers van natuurgebieden.

Verrassender is echter dat een aantal maatregelen ook op de steun van bewoners en/of ondernemers kan rekenen. Daar waar draagvlak onder bewoners en/of ondernemers nog onvoldoende aanwezig is, zijn er mogelijkheden om dit draagvlak aanmerkelijk te vergroten.

Ook in onze gemeente valt er op dit punt nog het nodige te ondernemen. Wij vragen u om voor de Rijlaan/Heumensebaan concrete stappen te zetten om te komen tot terugdringing van het autoverkeer.

Tenslotte vragen wij u om dit plan openbaar te maken.

De aan u overhandigde informatiemap kan u daarbij helpen. De map bevat nuttige achtergrondinformatie over autobeperkende en alternatieve maatregelen, alsmede de uitvoerbaarheid ervan. Ook wordt uitgebreid ingegaan op onderzoek naar het draagvlak voor dergelijke maatregelen en hoe dit draagvlak te vergroten. Tevens vindt u in de informatiemap enkele mogelijkheden van aanpak uit andere gemeenten ter inspiratie.

Wij hopen dat u deze uitdaging aanneemt. Met een goed uitgewerkt plan kan een bijdrage geleverd worden aan zowel natuur en milieu als aan recreatie.

Van onze kant zijn wij bereid met u verder te overleggen over de uitwerking van concrete beleidsvoorstellen.

WERGROEP MILIEUBEHEER GROESBEEK.

Een spandoek wordt boven de weg opgehangen.
(foto: Henny Brinkhof)

Een ander goed voornemen zou kunnen zijn uw fiets te pakken. Zo levert u dan tevens uw bijdrage aan het terugdringen van de verzuuring en het broeikas-effect. Uw auto kan best wel eens zonder u.

Het gaat hier immers om een mooi stuk bos en de (andere) fietsers en de dieren zullen uw dankbaar zijn".

HOE GAAT HET NU VERDER?

De gemeente Groesbeek heeft in ieder geval een goed begin gemaakt door een brief naar de gemeenten Mook en Heumen te sturen, waarin zij aandringt op een gezamenlijke studie naar een goede ontsluitingsroute.

Het standpunt van de gemeente Mook is tot nu echter niet zo positief. Zij wil het liefst een grote weg in plaats van de spoorlijn aanleggen, maar dat zou wel het toppunt zijn. Anderzijds is het enigszins te begrijpen, Mook wil haar dorpskern ook ontlasten en daarmee ook voor een deel het verkeer van de Rijksweg van en naar Groesbeek, maar op zo'n manier? Molenhoek vindt het prima als de aansluiting naar de A73 via Mook zou lopen, want die krijgen veel verkeer door hun dorp. De gemeente Heumen staat in principe niet afwijzend tegen de gedachte van een ontsluitingsroute.

De Groesbeekse Ondernemingsvereniging (GOV) voelt er wel wat voor om het zware verkeer van en naar de A73 af te wikkelen via een ringweg (de Veldweg) in Mook.

Er spelen dus allerlei belangen tussen de gemeenten. Toch moet een oplossing mogelijk zijn. In ieder geval heeft de W.M.G. met hun actie de zaak weer een beetje aan het rollen gebracht, want er was al een tijdje sprake van een soort patstelling. Dat is toch ook wel de kracht van deze actie geweest. En verder is ook voor de mensen, die regelmatig van de Rijlaan/Heumensebaan gebruik maken, via de media (Gelderlander/Groesbeeks Weekblad/Omroep Groesbeek) het probleem van deze weg voldoende duidelijk gemaakt. Een actie, die in ieder geval voor herhaling vatbaar is!

Jo de Valk.

De plaats waar we de vorige keer stonden was op Klein Amerika in een droogdal dat uitkomt bij de boerderij van de biologische tuinderij "Zonneklaar".

Dit keer staan we weer op een heel andere plaats, nl. op een nagenoeg in ongebruik geraakte spoorwegovergang. De overgang ligt op een talud. De weg die middels die overweg het spoor kruist, is onverhard. Vanaf de overgang kun je een redelijk goed de omgeving overzien, voor zover bomen en struiken het uitzicht niet belemmeren.

Wanneer we met het gezicht naar het westen staan, zien we rechts van het spoor struweel. Een Bosrietzanger heeft er het hoogste woord. Tot in de nacht is zijn zang te beluisteren.

Naar rechts draaiend loopt het onverharde pad naar het noorden, van het talud af. Rechts ervan ligt een maisakker, vroeger lag hier een soort vijver, "t Muusegat", zoals dat door Groesbekers genoemd werd. Er leefden veel salamanders. Helaas werd er ook veel vuil gestort. Op een gegeven moment heeft men de poel gedempt. Aan de overkant van de maisakker staan woonhuizen half tussen bomen verscholen. Er loopt een weg met niet zo veel verkeer. Draaien we naar het oosten, evenwijdig aan de spoorlijn, dan ligt er 150 m verderop zowel links als rechts een bosje. Het rechterbosje ligt in een kuil, "t gat van Gietman" waar 's winters water stagneert. Op het talud dat door de zon beschenen wordt groeien St. Janskruid, Zandblauwtje en het fraaie blauw bloeiende Rapunzelklokje.

Verder naar rechts draaiend zien we kleine weidepercelen en verspreid wat kleine boerderijtjes met talloze kleine schuurtjes. Verderop staat een grote boerderij met een paar enorme schuren. Er schijnen tienduizenden dieren in te zitten. Vlak voor ons een moestuin, met rechts ervan een tuin omgeven door bomen. In de tuin staat een een kerseboom.

Iets verder rechts hoor je water kabbelen. Hier stroomt een beekje, weliswaar in een recht getrokken en in grasbeton gelegd, zodat hij bijna niet meer als beek te herkennen is, maar toch is het in wezen een beek, en eigenlijk 'De Beek'.

WIE KENT GROESBEEK

Iets verderop staat een boerderij, die verlaten is. Hij is de voorbode van een enorme verandering die hier op komst is.

Het hele gebied gaat op de kop, temminste dat zijn de plannen. De spoorlijn zal het enige herkenbare blijven hier. Als het aan de gemeente ligt, moeten er hier veel grote gebouwen komen, die tot pal aan de spoorlijn reiken. De grote boerderij blijft wel staan. De al reeds mishandelde beek zal verlegd worden en gedegradeerd worden tot een berm-sloot. Vlak bij de grote boerderij komt een bekken, die af en toe water zal bevatten. De verzurende werking van de boerderij zal ervoor zorgen dat ontwikkeling van natuur, mocht dat in dat bekken al de bedoeling zijn, de pas wordt afgesneden. De nu in onbruik geraakte spoorwegovergang zal een hoofdonsluitingsweg worden.

Een visie op natuur heeft de gemeente niet, terwijl er, ondanks de komst van grote gebouwen, makkelijk iets aardigs van te maken is, iets heel aardigs zelfs.

De gemeente wil dat het gebied er representatief uitziet. Natuur behoort daar niet bij, of ligt niet voor de hand, want ze komen blijkbaar bij de gemeente niet eens op het idee om te kijken wat er nog mogelijk is voor de natuur.

Wat is representatiever voor Groesbeek dan De Groesbeek?

Als alles doorgaat, zoals gepland ken je dit plekje over 5 of 10 jaar niet meer terug.

Dus snel zoeken waar dit keer het plekje is, dat hierboven beschreven is, voordat het te laat is. Oplossingen opsturen naar Henny Brinkhof, Hobbemaweg 10, 6562 CT Groesbeek.

Succes ermee.

Voorontwerp-bestemmingsplan "Bedrijventerrein Mies"

Vanaf 14 juni 1995 heeft in het gemeentehuis een voorontwerp van een bestemmingsplan "Bedrijventerrein Mies" ter inzage gelegen. Het plan voorziet in het scheppen van een nieuw bedrijventerrein. Dit 10 ha grote terrein is gesitueerd in het gebied tussen de Mies, de bebouwing aan de Koningin Wilhelminaweg en de Cranenburgsestraat en sluit aan op het bestaande bedrijventerrein. Ook wordt aan het doortrekken van de Nieuwe Drulsegeweg vanaf de kruising Kloosterstraat/Hoge Horst tot aan de Cranenburgsestraat een wettelijk planologisch jasje gegeven.

WAT IS DE GEMEENTE VAN PLAN?

In de toelichting op het voorontwerp van het bestemmingsplan wordt ten aanzien van de behoefte aan bedrijventerreinen het volgende gesteld.

Conform het Streekplan is er een jaarlijkse behoefte aan bedrijven in Groesbeek van 1 HA (geldend voor centrumgemeenten). Het voorliggende plan biedt deze ruimte.

Het gebied, gelegen tussen de Cranenburgsestraat en de spoorlijn krijgt een bedrijfsbestemming ten behoeve van de ontwikkeling van kleinere particuliere bedrijfjes, terwijl de gemeente voor het resterende plan een eigen gronduitgiftebeleid gaat voeren.

De ontsluiting van het plan vindt plaats via een verlengde Nieuwe Drulsegeweg die uitkomt op de Cranenburgsestraat.

Uit onderzoeken is gebleken dat de uitbreiding van het bedrijventerrein op de gekozen lokatie vanuit milieubodemkundig oogpunt geschikt is voor de geplande bestemming.

In verband met de aanwezigheid van een agrarisch bedrijf aan de Koningin Wilhelminaweg wordt de bouw van kantoren en productiehallen enigszins beperkt, terwijl in het overgrote gebied slechts bedrijfswoningen via een vrijstellingsbepaling kunnen worden opgericht. Ten aanzien van de hoofdstructuur wordt o.m. voorgesteld een gedeelte van de bestaande waterloop "De Groesbeek" te verleggen. Deze verlegging vindt plaats langs een gedeelte van de spoorlijn (± 60 meter) en voor het overige via aan te leggen wegen met een overloop op een aan te leggen retentiebekken. De verkeersafwikkeling vindt plaats via de Verlengde Nieuwe Drulsegeweg en de daarop aansluitende ontsluitingswegen.

Met betrekking tot de waterhuishouding wordt gesteld dat er een gescheiden rioolstelsel zal worden aangelegd, nl. een droogweerafvoer en een regenwaterafvoer. In dit verband is de aanleg van een retentievijver noodzakelijk omdat slechts een beperkte hoeveelheid re-

genwater per tijdslimiet in het oppervlaktewater mag worden geloosd.

De gemeente gaat er vanuit dat de exploitatie van het plan een tekort zal opleveren dat gedekt zal worden door middel van fondsen van het Grondbedrijf.

Binnen het plan zullen een een viertal hoofdbestemmingen gelden, t.w.:

Verkeersdoeleinden

Hieronder vallen de Verlengde Nieuwe Drulsegeweg en de ontsluitingswegen binnen het plan.

Waterhuishoudingsdoeleinden

Onder deze bestemming valt het retentiebekken, gelegen ten zuiden van de Mies.

Structureel groen

Deze bestemming omvat de aan te leggen groenvoorzieningen nabij het retentiebekken, een gedeelte van de afwateringssloten en de voormalige spoorlijn.

Bedrijfsdoeleinden

De gronden waarop de bedrijven mogen worden gevestigd vallen onder deze bestemming. In principe kunnen slechts bedrijven worden toegelaten die in de milieubelastingscategoriën 2 en 3 vallen. Een lijst van die bedrijven is aan het bestemmingsplan toegevoegd. Via een vrijstellingsbepaling is het mogelijk een zwaardere categorie bedrijf toe te laten.

BEZWAREN EN OPMERKINGEN WMG

Noodzaak van een dergelijke grote uitbreiding onvoldoende onderbouwd

Met betrekking tot de geraamde behoefte aan bedrijventerrein voor de eerstkomende 10 jaren merken wij op dat deze raming niet voldoende is onderbouwd door feitelijke gegevens. Teveel wordt de nadruk gelegd op de uitgangspunten van het Streekplan, terwijl gemeentelijke kwantitatieve gegevens ontbreken c.q. slechts zeer sumier worden weergegeven.

Ten aanzien van de hoofdstructuur van het plan constateren wij dat deze op plaatsen nogal afwijkt van de structuurschets die bij blz 8 in de toelichting is ingevoegd. In dezelfde toelichting is op deze afwijkingen niet of nauwelijks ingegaan. Wij denken dat het goed is hier bij het definitieve ontwerp wat meer aandacht aan te schenken.

In dit verband vragen wij ons af waarom de terreinen, waarop zich nu de rioolwaterzuivering bevindt, niet in dit plan als bedrijventerrein zijn meegenomen, terwijl bekend is dat deze installatie op termijn moet verdwijnen. Toevoeging van dit terrein kan de omvang in zuidelijke en oostelijke richting beperken. Het kan toch niet zo zijn dat dit terrein als stille reserve ook nog aan de omvang van 10 HA

Figuur 1.
Schets van gemeentepannen Bedrijventerrein De Mies.

wordt toegevoegd?

Verkeer

Omtrent de verkeerskundige aspecten merken wij op dat de gekozen variant ten opzichte van de twee eerder genoemde varianten voor de totale verkeersafwikkeling van Groesbeek geen betere of slechtere elementen in zich houdt. De knelpunten zullen zich naar verwachting dan niet voordoen binnen dit bedrijventerrein en de geplande hoofdontsluiting, doch eerder in toe- en afvoerwegen naar het dorp. De extra verkeersbelasting, die dit bedrijventerrein met zich meebrengt zal de dichtslibbing van het dorp en zijn omgeving alleen maar doen toenemen. Ten aanzien daarvan wijzen wij u op de reeds eerder gesignaleerde knelpunten: Rijlaan/Heumensebaan, Mooksebaan en Bredeweg.

Stankcirkels en retentiebekken

Voor wat betreft het onderdeel Stankcirkels wijzen wij u erop dat het agrarisch bedrijf aan de zuidoostzijde van het plangebied een totale dierbezetting heeft van 81.300 kippen en naar wij menen zullen 958 MVE's bij de

realisering van de GL-stal komen te vervallen. Mede in verband met de aanwezigheid van dit agrarisch bedrijf achten wij het niet verantwoord om in de onmiddellijke nabijheid daarvan een retentiebekken te situeren. U zult begrijpen dat het aldus ontstane oppervlakte door de ammoniak-emissie ernstig wordt vervuild en daarmee ook het achterliggende bekenstelsel.

De methodiek, die gekozen is m.b.t. het al dan niet toelaten van bedrijfswoningen en de mogelijke lokatie van kantoren en productiehallen is vrij diffuus. Voor de bedrijfswoningen is namelijk het toetsingskader: de bedrijfswoning mag een afbreuk doen aan de ontwikkelingsmogelijkheden van de omliggende bedrijven (inclusief het agrarisch bedrijf), terwijl voor de situering van kantoren en productiehallen slechts bij de gronduitgifte, nadere regels gesteld kunnen worden. Wij vragen ons af of het ontbreken van objectieve toetsingsnormen (geen afbreuk doen aan enz.) een evenwichtige beslissing op aanvragen mogelijk maakt.

De teloorgang van de Groesbeek

Het geheel verdwijnen van de beek Groesbeek

vanuit zijn natuurlijke beloop stemt ons ernstig teleur. Onvoldoende is aangetoond dat dit tracé (althans een groot deel daarvan) niet te handhaven is, of op een andere meer natuurlijke manier binnen het plangebied kan worden getraceerd. Het verlagen van deze beek tot een ordinaire bermsloot geeft haar weinig kans om voor de toekomst een bijdrage tot natuurlijk herstel te geven.

Bij de beoordeling van het onderdeel "spoorbaan" komen wij hier nog op terug.

Verdwijnende landschapselementen compenseren

De geplande doortrekking van de Nieuwe Drulsegweg loopt door een perceel grond, waarop populieren staan. In het door Gedeputeerde Staten van Gelderland op 23 november 1993 vastgestelde landinrichtingsplan ex artikel 86 Landinrichtingswet voor de ruilverkaveling GROESBEEK wordt ter plekke, in het kader van de te handhaven voorzieningen een bos(je) aangeduid. Onderzoek ter plaatse leert dat het geplande tracé dwars door dit bosje loopt, terwijl het "als te handhaven bos" op

het landinrichtingsplan voorkomt (zie blz 48 van het ruilverkavelingsplan). Indien en voorzover dit bosje geen belemmering vormt voor de doortrekking van deze weg, zou het toch zinvol zijn een aangepaste bestemming in verband met dit bestemmingsplan vast te leggen. Immers als een bedrijventerreinplan kan dienen voor structurele verkeersdoelinden, kan eenzelfde plan ook dienen voor natuurbehoud.

De spoorbaan Nijmegen-Kleef

Over het plan zelf willen wij u van een nog grotere verontrusting deelgenoot maken. U zult zeker op de hoogte zijn van de plannen om de spoorlijn Nijmegen-Kleef in stand te houden en verder te ontwikkelen als groene corridor. Het is een grens overschrijdend project in het Europees Natuurbeschermingsjaar 1995. De ligging van de spoorlijn in het landschap en de al aanwezige bijzondere natuurwaarden bieden hiertoe veel perspectief.

In het nu voorliggende plan biedt u het tracé van de spoorbaan aan als "structureel groen". Wij willen voorbij gaan aan de discussie om-

Figuur 2.
Schets van de alternatieve plannen van de WMG.

trent het al of niet handhaven van een spoorlijn. Als vereniging staan wij voor het behoud van de natuurwaarden ter plaatse. Dit unieke gebied doet u af met de term 'groen voorziening'. Omtrent de omvang van dit gebied merken wij op dat de geplande strook veel te smal is.

WAT WIL DE WMG?

Spoorlijn natuurgebied

In het kader van de gemaakte afspraken met betrekking tot de inrichting van het gehele gebied van de spoorlijn staan wij er op dat het nu bestaande tracé alsmede de uitbreiding daarvan zoals hiervoor omschreven, wordt bestemd tot natuurgebied. Binnen deze bestemming dienen een aantal voorschriften te gelden, die de bestaande natuurwaarden, de recreatieve- en de cultuurhistorische aspecten kunnen versterken en de toe te voegen beekstructuur vorm kunnen geven. Ook dienen voorwaarden te gelden die de invloed van de geplande bedrijvigheid op deze waarden van het gebied tot een minimum beperken. Binnen een op te stellen stelsel van aanlegvergunningen en gebruiksvoorwaarden dienen de aanwezige waarden te worden veiliggesteld en te worden ontwikkeld. Als voorbeeld moge dienen het gehand haafde tracé van een voormalige spoorlijn in de gemeente Veghel.

Bufferzone langs spoor aanleggen met natuurlijker Groesbeek erin

De WMG wil verder de natuur meer kansen geven, waarbij zoveel mogelijk de natuur met het nuttige verenigd wordt. Dat is heel goed mogelijk in het bedrijventerreinenplan. De eerste basisvoorwaarde waaraan het plan moet voldoen is dat de spoorlijn beter uit de verf moet komen. Het moet niet alleen de status van natuurgebied verwerven, maar het dient ook beter landschappelijk ingepast te worden. De gebouwen dienen niet tegen de spoorlijn aangelegd te worden, maar er dient aan beide zijden een bufferstrook te komen en de bebouwing grenzend aan die zone dient landschappelijk ingepast te worden in het landschap door voorwaarden te stellen aan de hoogte en de bouwstijl. Ook dient er een bufferzone tussen de bebouwing en de spoorlijn te komen.

Binnen het voorliggende plangebied zijn een aantal bestaande bosjes, wallen, singels en overige beplantingselementen aanwezig die in het kader van de realisering van dit bestemmingsplan "Bedrijventerrein Mies" moeten verdwijnen. Al deze groenelementen dienen binnen dit plangebied gecompenseerd te wor-

den. In dit verband wordt gedacht aan de inrichting van een strook grond langs de spoorlijn, een en ander ten behoeve van een landschappelijke inpassing van de spoorbaan en als buffering van bestaande natuur- en landschapswaarden.

Aan één kant, de kant die naar het zuiden wijst, zou die vrij fors kunnen zijn en multifunctioneel worden. In die bufferzone zou ook het stroomgebied van de Groesbeek gesitueerd kunnen worden, die tevens zou kunnen dienen als 'retentiebeek'. Door de beek te laten meanderen in een nieuw te graven beekdal, wordt het water bergend vermogen sterk vergroot. Een voordeel van de situatie ter plekke is dat het verval naast het spoor van de waterzuivering tot "'t gat van Gietman" ca. 150 m verderop zeer gering is, waardoor het waterbergend vermogen alleen maar toeneemt en de beek ook bij geringe wateraanvoer toch steeds water zal bezitten. De breedte van de bufferstrook met beek zou ca. 25-30m dienen te bedragen, aan de andere kant zou met 10m volstaan kunnen worden.

Bij "'t gat van Gietman" buigt de beek van het spoor af en loopt dat naar de Koningin Wilhelminaweg, omdat zich daar het laagste deel van het landschap zich bevindt. De driehoek tussen de spoorlijn, de Koningin Wilhelminaweg en de Groesbeek zou een wat groter 'groenelement' kunnen worden.

Indien binnen deze strook ook de beek Groesbeek wordt ingebracht, waardoor een natuurlijk retentie bekken ontstaat, kan de grond-omvang van het in het bestemmingsplan aangegeven retentiebekken ook nog aan deze strook worden toegevoegd. Als dan voor de afvoer van het regenwater wordt gekozen voor een systeem, zoals u voornemens bent aan te leggen in Heilig Landstichting aan de Paulus- en Andreaslaan (bezinkbakken in combinatie met helofytenfilters), dan kunnen de natuurwaarden ter plekke nog meer worden verrijkt, de beek kan zijn karakter behouden en er ontstaat minder vervuiling van oppervlaktewater door het wegvallen van het nu geplande retentiebekken.

Groenfonds

Voorts willen wij u in overweging geven om, in verband met de kosten voor het behoud en versterken van de bovengenoemde natuurwaarden, een z.g.n. Groenfonds in het leven te roepen, dat gevoed wordt door een bijdrage uit de grondexploitatie van ±f. 2,50 per uit te geven m² bedrijventerrein. Een soortgelijke methode wordt gehanteerd in de gemeente Steenberg.

Ad Gerrits en Henny Brinkhof

De Galgenhei: Een stukje natuur in zijn kinderschoenen.

Op zoek naar een werkgebied voor de kinderen van de jeugdnatuurclub Het Aardhuis kwam ik op de Galgenhei terecht. De Galgenhei ligt wat verloren aan de Nieuwe weg tussen de Siep en de Oude Zevenheuvelenweg. En zoals dat met verloren stukjes gaat wordt er op de Galgenhei illegaal vuil gestort. Het is ook een hondenuitlaatplaats bij uitstek.

Door deze activiteiten is de Galgenhei jarenlang bemest. Het oorspronkelijke voedselarme heideveldje is door grassen bijna helemaal overwoekerd. Maar tussen dit gras vind je nog gave stukjes heide en bloeiende brem. Zo ziet ongeveer het zuidelijke deel van het gebied eruit.

Het noordelijke deel is verruigd en begroeid met struiken (Amerikaanse vogelkers) en bomen (eiken en kers). Door ook weer het vele voedsel staat hier verder veel braam. Deze begroeiing heeft de heide hier verdrongen. Je kunt onder de vogelkers nog wel wat dode bremstruiken vinden. Dit bewijst dat dit stuk vroeger ook heide was.

Het is de bedoeling dat de Galgenhei weer in zijn oude staat hersteld wordt, dus een voedselarm heideveldje zonder veel gras en vogelkers. Dit plan zal met de gemeente en buurtbewoners bekeken worden. Verder zal er binnenkort een inventarisatie plaats vinden.

De jeugd van Het Aardhuis heeft een begin gemaakt met het rooien van vogelkers en braam. Daarbij werden eikeboompjes en vlieren gespaard om toch voor wat afwisseling te zorgen. Deze klus is voor Het Aardhuis echter veel te groot.

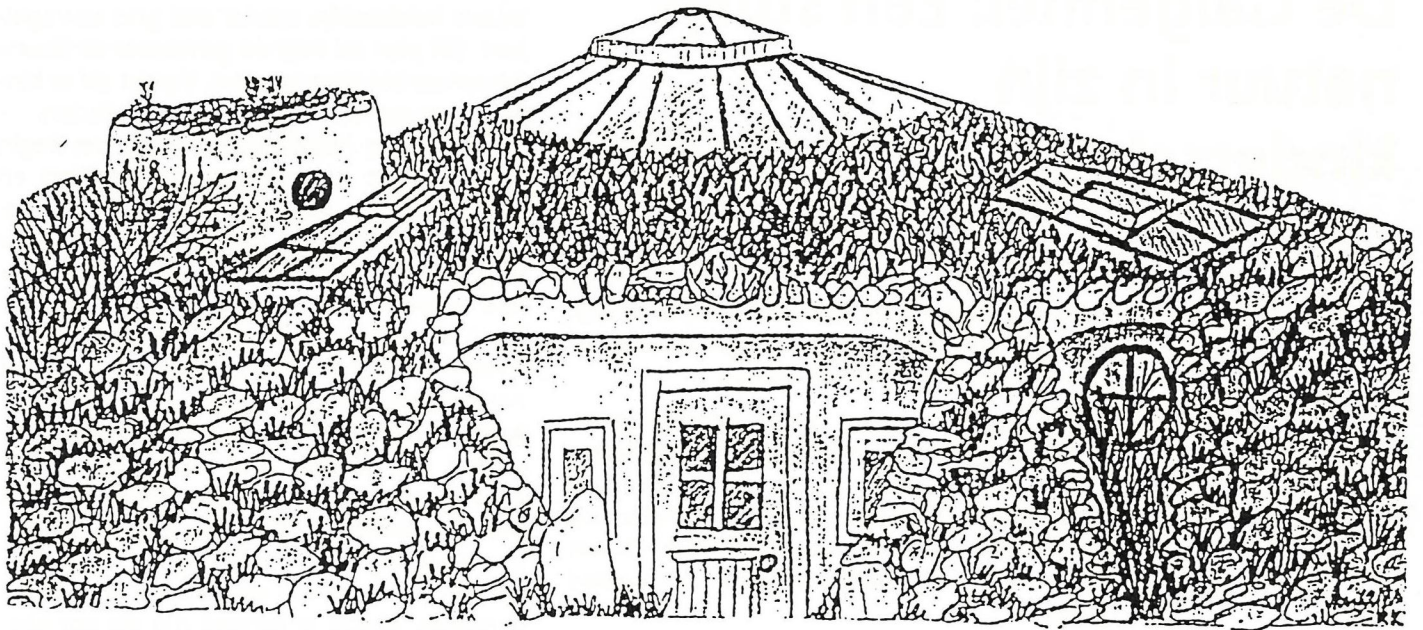
Op 2 juli komen de kinderen van 'Jugendnatureschutz' uit Kranenburg de kinderen van het Aardhuis helpen rooien op de Galgenhei. Maar ook met deze kinderschoenen komt de Galgenhei niet schoon. Het wordt tijd dat de volwassenen de schoenen aantrekken. Want met de gemeente, de WMG, de buurtbewoners en een groep vrijwilligers is het mogelijk om van de Galgenhei een mooi stukje natuur te maken. Mocht er iemand zijn die ons hiermee kan helpen, op welke wijze dan ook, neem dan contact op met de WMG.

Zo kan de Galgenhei de kinderschoenen ontgroeien, en wordt het weer een heideveld in plaats van een vuilnisbelt.

Raymond Klaassen

*Brem in bloei op de Galgenhei.
(foto Raymond Klaassen)*

Natuurclub 'Het Aardhuis

25 maart 1995
Slakken

Vandaag waren er veel nieuwe kinderen. We zouden eigenlijk naar de Galgenhei gaan maar daar kwam niets van in want het regende. Dus gingen we iets met slakken doen. We gingen vragen stellen aan de slakken (niet echt hoor). Bijvoorbeeld: of een waterslak op het droge kan leven, wat een slak eet en nog veel meer. Die vragen moesten we dan zelf beantwoorden. Daarna was het pauze met frisdrank en lekkere koekjes. Na de pauze werden we verdeeld in groepjes, de waterslakken, huisslakken en de landslakken. Die groepjes gingen dia's kijken over de afgelopen keren van het aardhuis en er werd een slakkenrace gehouden, waarbij ze als hoofdprijs een nieuw huisje kregen. We moesten ook nog een slak na tekenen. Het leukste vonden we de slakken-race en we waren met 24 kinderen.

Groetjes van Constance en Shanti

8 april 1995
Galgenhei (part 2)

Er waren vandaag weer 4 kinderen bij (en dus samen 28). Het begon die dag met een kennismaking. Nadat de 'nieuwelingen' pas wisten waar het Aardhuis lag, gingen we al weer verder met hagedissen en slangen, want dit gingen we

nog voor de beroemde Galgenhei doen. Het was écht kei leuk en we zagen hoe een hagedis een krekelt opat (iedereen vond het smakelijk). Niek had ook nog, om niet buitengesloten te worden, slangen van het 'slangenmuseum' bij. Na dit alles pakten we onze fietsen en gingen richting Galgenhei. Eenmaal daar aangekomen kregen we eerst instructies enz. en daarna was het zagen geblazen. We hebben misschien samen wel 30 boompjes omgekapt en dat allemaal voor de heide!! In de pauze kregen we heeeeeerlijke chocolademelk en koekjes. Natuurlijk had Niek, om niet buitengesloten te worden, dropvetters bij. Je zult het niet denken maar in diezelfde pauze werden 2 jarige geëerd. Ni. Ikzelf en Petra!! Er werd dus heeeel hard gezongen. Het was een leuke pauze, maar iedereen had denk ik wel weer een voorgevoel over daarna!! Na de pauze hebben we dus weer verder gewerkt. Eigenlijk was dit gedeelte de 'opruiming'. Alle takken moesten naar de weg gebracht worden en dat was dus een heel karwei!!

Na het opruimen hebben we afscheid genomen en zaten de leiders nog een beetje na te bidden of de 28 kinderen over 2 weken weer zouden komen. Ik vond het een hele leuke dag. Zelf vond ik het zagen het leukst, maar dat scheidt toch niet zoveel van de rest. Ik hoop echt dat er nog veel meer van zo'n dagen komen en nu maar wachten tot over 2 weken!

Willem Jan Hamilton

Zaterdag 22 april 1995

Van alles wat

Deze zaterdag gingen we weer met veel plezier naar het aardhuis. We moesten daar eerst gaan verzamelen. Toen iedereen er was gingen we met de fiets het bos in. Daar moest je met z'n tweeën een excursie verzinnen. Dat was heel leuk! Wij (Sanne en ik) hadden bij het eerste vlaggetje hulsjes van beukenootjes liggen on verhaaltje ging daarbij over:

Dit zijn hulsjes van de kogeltjes waarmee de Duitsers de Joden beschoten.

Bij het tweede vlaggetje:

Dit was een stukje poep van de yak.

Bij het derde vlaggetje:

Over na de mammoet stukjes haar en een nagel en ook nog de tong.

Bij het vierde vlaggetje:

Hier schieten indianen mensen en dieren mee dood, het haar zit er nog op.

bij het vijfde en laatste vlaggetje:

Dit is een blikje van 2000 jaar geleden, veel waard dus. Hier heeft vroeger een ijzersmid gewerkt en dit is verloren, het lijkt roest maar voor ons is het goud waard.

Toen dit allemaal voorbij was liepen we rond om te kijken of we bij iemand anders nog konden kijken. Leonie viel in de boomstam die helemaal hol was. Toen ze eruit was zagen we een loopkever. Henk deed het diertje in een glaazen bakje met een vergrootglas erop. Iedereen wou even kijken in de pauze, toen heb ik hem weer terug gezet waar die vandaan kwam. Toen kwam Kees een meneer die veel van hagedissen weet. Hij vertelde wat. We

gingen hagedissen zoeken. Dat was heel leuk. Om 12.00 mocht je nog door zoeken met Kees. Maar wij gingen stenen zoeken met gaten erin, die kon je dan met een kettinkje om je nek hangen!. Later hebben ze nog een vrouwtjes hagedis gevangen, heb ik te horen gekregen. Wij vonden het een toffe dag.

Van Sanne en Leonie

6 mei 1995

We hadden vandaag een soort grondonderzoek gedaan. Mijn groepje was erg leuk. We gingen als eerst met zijn vieren naar het bos. Toen we daar waren hebben we een plaats uitgezocht. We gingen dieren zoeken. Wij hebben dit allemaal gevonden: duizendpoot, miljoenpoot die achterste voren kon lopen. Dat vonden we best raar. Spinnen en made. En ook nog een soort hulsje. Toen gingen we in de grond boren. We vonden als eerst: half verteerd blad, toen lichtbruin, donker geel, grijs geel, geel, lichtgeel, donker geel en als laatste lucht. Daarna gingen we weer terug. Toen gingen we zeven. Daarna kregen we wat lekkers. Toen gingen we weer verder, we gingen koken. Toen wegen en toen waren we klaar.

Einde, Tom Koenders.

Zaterdag 20 mei

Vandaag gingen we spullen voor de milieumarkt in Molenhoek klaarmaken. We waren vandaag met 17 kinderen en natuurlijk waren Henk, Niek, Peter, Raymond en Aad er ook. We werden in groepjes van ongeveer 4

*Hagedissen kijken met Kees Nuyten.
(foto: Raymond Klaassen)*

Grondboren met Tom, Sjaak,
Willem-Jan en Harm.
(foto: Raymond Klaassen)

kindren gesplitst. Wij gingen diertjes zoeken in de grond, en op de grond voor een soort leftest. We hadden allerlei beestjes gevonden zoals pissebedden, kevers, spinnen, wormen, achteruitlopers, pieren, duizendpoten, honderdpoten, enz. Toen we op weg waren naar het Aardhuis keken we nog onder boomschors. Tot onze grote verbazing had Raymond een pad en een salamander gevonden. Iedereen had de salamander op zijn hand vast gehouden en sommige de pad. Aangekomen bij het Aardhuis gingen wij (Raymond, Marloes en Jeanette) zand uit de glaze bak halen. Toen we dat gedaan hadden gingen we het zand dat we mee hadden genomen uit het bos zeven. Dat zeven met de grote zeef was heel (best wel) zwaar.

Daarna deden we het zand in de glaze bak. We legden wat bladeren in de bak en ee paar stukken hout en natuurlijk.....de beestjes. Daarna mochten we reageerbuisjes vullen met allerlei soorten zand. Nog even napraten en het was 12 uur. Het was een hele leuke dag!!

Mede mogelijk gemaakt door
Marloes de Schouwer en Jeanette Klösters.

3 juni

Vandaag waren we naar de Bruuk geweest. We gingen samen met Ans Klompenberg rondkijken in het bos. Ze vertelde allemaal dingen over de natuur en zo. Even later toen we vlakbij het bankje waren zagen we een ree. En weer later gingen we vissen zonder hengel.

We hadden veel verschillende waterdiertjes gevangen. Toen hadden we pauze met limonade en speculaasjes. Toen gingen we weer verder vissen. En even later gingen we weer naar het Aardhuis of naar huis.

Groetjes Rutger

17 juni

Hommels en rupsen.

Vandaag hadden we als onderwerp hommels en rupsen. Er waren drie groepen: de hommelvangers, een groep die brandnetelbladeren plukten voor de vlindertuintjes en een groep die de vlindertuintjes maakten. Om de zoveel tijd wisselden we met de groepjes.

De rupsentuintjes maken ging als volgt: Je pakte een potje, deed er grond in en brandnetels en de grond moest je wel een beetje vochtig maken. Dan deed je de rups erin.

De hommels moest je met een val vangen. En Raymond en Aad hadden die vallen bedacht. Wat moest je doen: Je hield de val onder een bloem waar een hommels zat. Als de hommels eruit kwam klapte je de val dicht en je had hem. Dan moest je de kaart invullen.

De brandnetels plukken kon een pijnlijk werk zijn. Bij Niek kon je dingen te weten komen over vlinders. Tenslotte kwamen de ouders kijken in het Aardhuis. Het was heel gezellig. Ik vond de hommels vangen het leukste. Ik weet niet hoeveel kinderen er waren.

Sjaak Thijssen.

Vogels in en rond Groesbeek (15)

Het voorjaar is altijd een leuke tijd voor een vogelaar. Veel broedvogels komen dan weer terug uit Afrika waar ze overwinterd hebben. Verder is er veel doortrek van broedvogels van noordelijker gelegen landen. Er is dus kortom veel te zien en te horen.

19-3-1995

Deze dag zag ik bij de Oude Waal de eerste boerenzwaluw. Dit is natuurlijk vreselijk vroeg. Normaal komt deze algemene broedvogel pas eind maart terug. Ook zwom er de eerste zomertaling.

Bij de Oude Waal was verder nog veel te zien van de wintergasten die op dat moment ons land nog niet hebben verlaten. Er zaten namelijk 77 pijstaarten. Deze eend heeft ook echt een langere staart. In de Ooy zien we in de winter meestal veel minder pijstaarten (rond de 10). Ze broeden in Noord- en Noordoost Europa en overwinteren in Nederland.

Bij de Oude Waal zaten verder nog veel ganzen. Dit waren vooral kolganzen met daarbij een paar rietganzen. Vandaag echter zaten er ook nog 78 brandganzen bij. De brandgans is een grijs/zwarte gans met een zwarte hals en een witte kop. Ze overwinteren hier en broeden op Nova Zembla (!). Af en toe worden er enkele brandganzen in de Ooy gezien. Het gaat dan meestal om niet meer dan 10 exemplaren.

Een stukje verder zat bij een groepje grauwe ganzen een kleine rietgans. Deze gans lijkt op de rietgans (net als de rietgans een iets donkerdere kop), maar hij heeft roze in plaats van oranje poten. Hij wordt in de Ooy maar zelden gezien. Meestal zitten ze in grote groepen ganzen zodat ze moeilijk te vinden zijn. Dit was deze dag iets makkelijker.

2-4-1995

's Avonds thuis hoorde ik het zwiepen van vleugels. Dit is het typische geluid van overvliegende eenden. Maar omdat het donker was kon ik ze niet zien. Gelukkig riepen ze (want het waren er meerdere) nog een keer zodat het duidelijk werd dat dit smienten waren. Deze leuke eendjes waren waarschijnlijk onderweg vanuit een zuidelijker overwinteringsgebied naar hun broedgebieden in Scandinavië.

8-4-1995

De eerste fitis bij het Aardhuis en de eerste

gekraagde roodstaart in de Foeperpot. In de Ooy de eerste bruine kiekendief.

12-4-1995

In de Ooy de eerste gele kwikstaart, visdief, zwarte stern en huiszwaluw. Verder kwam er bij de Oude Waal een ooievaar aanvliegen. Hij ging in een dode wilg zitten. Na daar even mooi geposeerd te hebben steeg hij op en verdween al termiekend uit het zicht.

13-4-1995

Bij de Kaliwaal (Ooy) vloog de eerste oeverzwaluw. Verder zat er vooraan een wulp-achtige vogel. Bruin gestreept met een omlaag gebogen lange snavel. Maar hij had ook een donker petje met daarover een lichtere streep. Dit was dus een regenwulp. Weer een doortrekker op weg naar noordelijker gelegen broedgebieden.

14-4-1995

Op de Bisselt de eerste bonte vliegenvanger. Verder 2 appelvinken en een paar vuurgoudhaantjes.

16-4-1995

Bij de Oude Waal vloog de eerste gierzwaluw. Dit is ook weer extreem vroeg. Meestal zien we ze pas eind april. In de zomer kun je zo boven Groesbeek veel zien vliegen en horen roepen want ze broeden in spleten en gaten van gebouwen. Deze gierzwaluw was dus niet hier om een broedplek te zoeken, maar omdat er boven het water veel insecten vliegen.

In een wilgenbosje zat ook nog een rietzanger te zingen. Deze moeraszanger was vroeger algemeen in de Ooy. Maar door problemen in de trekgebieden is deze hard achteruit gegaan. Hij broedt nu nog maar met één paartje in de Ooy. Vroeger waren dit er rond de 30. Hij is in het noorden en westen van ons land algemener. Dit jaar is gelukkig wel weer een beter jaar voor de rietzanger. Er zijn nu al enkele paartjes in de Ooy gevonden.

Boven de Oude Waal vloog tussen de kokmeeuwen een kleinere meeuw met een zwarte W op de vleugels. Dit is een jonge dwergmeew. Het is in de Ooy een doortrekker in klein aantal. We konden deze dwergmeew mooi zien omdat hij steeds rondjes bleef vliegen voor de dijk. Ze broeden in Rusland en Siberië. Bij de Tiengeboden zong de eerste blauwborst die we ook even te zien kregen.

Iets verder in de Groenlanden hadden we al vaker een roerdomp gehoord. Zo ook vandaag. Het geluid lijkt op het aanblazen van een lege fles. Toen we verder fietsten zagen we hem ineens zitten! Hij was lichtbruin, met een donkerbruine tekening, dolkvormige snavelen

reebruine ogen. Toen hij ons zag verstarde hij helemaal en ging rechtop staan met zijn snavel omhoog. Normaal is dit een perfecte camouflage omdat hij dan op het riet lijkt waartussen hij leeft. Maar nu stond hij op een hoop kale takken midden in een weiland. Dus probeerde hij weg te sluipen. Dit gebeurde uiteraard met een slakkentempo om maar zo min mogelijk op te vallen. Zo konden we hem mooi bekijken. Roerdampen zijn in de Ooy zeldzaam geworden. Dit komt doordat er steeds minder rustige grote rietlanden zijn. Verder kan hij slecht tegen strenge winters. Gelukkig hebben we die de laatste jaren niet gehad, maar de roerdomp blijkt niet toe te nemen. Als er nu dus een strenge winter komt kan het voorkomen dat de roerdomp verdwijnt.

De de koek was nog niet op na al dit moois. Bij de Erlecomse Waard zat namelijk langs het water een zilverplevier. Deze steltloper komt vooral aan de kust voor. Het is in de Ooy een doortrekker in zeer klein aantal. Hij is helemaal lichtgrijs met op de rug een donkerder spikkelpatroon. In de zomer krijgt hij een zwarte buik en bost. Ze broeden op de toendra in Noord-Siberië.

21-4-1995

De Oude Waal was weer eens goud waard. Daar zwommen twee geoorde futen. Het was een paartje in zomerkleed. Helaas zaten ze te slapen. Maar later werden ze wakker en gingen om elkaar heen zwemmen. Ook doken ze toen een paar keer. De zijkant is oranjebruin, de bovendelen, hals en kop zijn zwart, maar het mooiste is het rode oog met een goudgele waaier erachter. Ze worden maar heel af en toe in de Ooy gezien. De meeste die gezien worden zijn dan ook nog in het saaier winterkleed.

22-4-1995

Bij de Kaliwaal was het nog steeds hoog water. Daardoor stonden een paar weilanden net onder water. Daarop zaten veel meeuwen. Het waren vooral kokmeeuwen die daar ook een kolonie hebben. Maar er liep ook een zwartkopmeeuw bij. Deze meeuw lijkt op een kokmeeuw, maar het zwarte petje is echt zwart in plaats van bruin. Verder heeft hij een knalrode snavel en een wit ringetje om het oog. De zwartkopmeeuw broedt in de Ooy in de kokmeeuwenkolonie met 1 paartje. Hij komt verder nog vooral in zeeland voor. Dit jaar gaat het echter wat minder goed. Waar-

schijnlijk broeden ze niet in de kolonie. We hebben ze dus ook nog maar één keer vaker gezien (2-5: 2 stuks Kaliwaal).

Deze dag verder nog de eerste tapuit en nachtegaal.

23-4-1995

In de Bruuk hoorde ik de eerste grasmus, tortel, sprinkhaanrietzanger en koekoek.

26-4-1995 In Nijmegen de eerste braamsluiper.

28-4-1995

We fietsten door de Duffelt waar we laag een roofvogel zagen vliegen. Omdat hij zijn vleugels veel omhoog hield dacht ik eerst dat het een kiekendief was. Maar toen hij op een paar meter boven ons over ons heen vloog zagen we de staart pas goed. Deze was diep gevorkt. Verder had hij twee grote witte vlekken onder zijn vleugel. Dit was dus een rode wouw. Hij bleef laag vliegen en ging 400 meter verderop in een meidoorn zitten. We konden zo schitterend de gevorkte staart zien en zijn wit gesteepte kop. Hij bleef lang in de meidoorn zitten terwijl hij steeds met zijn kop alle kanten op draaide om de omgeving goed in de gaten te houden. De rode wouw is een doortrekker in klein aantal. De meeste rode wouwen worden vliegend gezien. Ze gaan bijna nooit zitten. Het was voor ons dus ook de eerste keer dat we een rode wouw zittend zagen. De rode wouw broed in oost, midden en zuid Europa. In ons land is het een zeer zeldzame broedvogel.

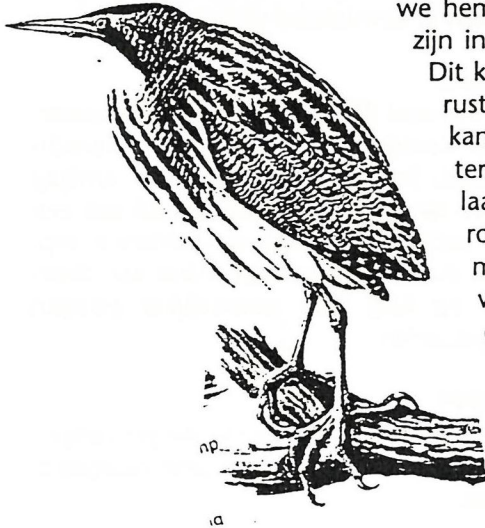
29-4-1995

Bij de Bruuk zijn enkele weilandjes afgeplagd om grond te verkrijgen voor het afdekken van het stort. Daar groeien dit jaar dus weinig planten. Verder is het door een kleilaag slecht doorlaatbaar voor water waardoor er plasjes op staan. Dit is ontdekt door de kleine plevier. Deze dag zaten er 2 op zo'n weilandje. Ze zijn hierna nog veel vaker gezien, ze broeden hier dus. De kleine plevier broed in de Ooy langs de rivier op de zandstrandjes en bij kleiafgravingen. De kleine plevier heeft een witte onder- en voorkant, zijn rug en nek zijn bruin. Verder heeft hij een zwarte band over zijn borst en één over zijn kop. Om zijn oog zit een geel ringetje. In Groesbeek worden ze bijna nooit gezien.

1-5-1995 Langs de Breedeweg zat de eerste grauwe vliegenvanger.

2-5-1995

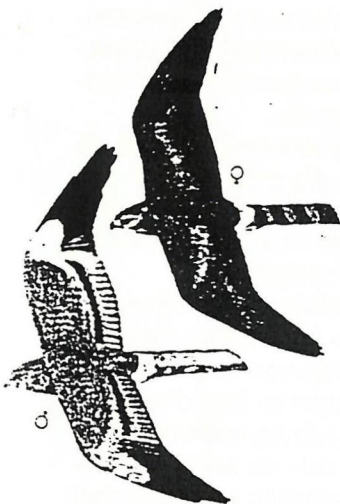
Bij de Tiengeboden zong een rietzanger. In de Groenlanden zat iets heel hard te zingen. Het was een grote karekiet. Deze is in de Ooy

Roerdomp

net als de rietzanger ook heel hard achteruit gegaan. Hij is bruin en wat groter dan de kleine karekiet zoals zijn naam al zegt.

Het mooiste van deze dag vloog bij de Ooyse Graaf. Daar zagen we niet zo ver boven ons een roofvogel vliegen met lange vleugels en een lange staart. We zagen meteen dat het een kiekendief was. Toen we goed keken zagen we dat hij grijs was met zwarte vleugelpunten. Onder op zijn vleugel liepen twee zwarte banden. Verder had hij boven op zijn vleugel ook één zwarte band. Dit was een grauwe kiekendief. Hij vloog heel sierlijk zoals een zwarte stern en hij was zeer slank. Het is in heel Nederland een zeer zeldzame doortrekker, en een nog zeldzamere broedvogel (NO-Groningen). Hij ging iets hoger vliegen en verdween richting Kekerdom.

Grauwe Kiekendief

5 en 12-5 Een paapje in de Bruuk.

11-5-1995 Thuis kwam de eerste wespendif overvliegen.

12-5-1995 De eerste spotvogel in de Bruuk.

23-5-1995 In de Ooy de eerste bosrietzanger.

25-5-1995

In de Duffelt zagen we in een struikje naast de weg een vogel zitten. Normaal is dit een geelgors die altijd blijft zitten zodat we hem mooi kunnen zien. Deze keer was het geen geelgors maar een grauwe klauwier. Het was een vrouwtje. Ze is van boven bruin en heeft een gestreepte borst. Net als de geelgors bleef ze rustig zitten. Zelfs toen we na 15 meter afstapten. De snavel van de grauwe klauwier heeft net als bij roofvogels een haakje waarmee vlees verscheurd kan worden. Ze eten dan ook kleine zoogdieren zoals muizen en veel grote insecten zoals sprinkhanen. Vroeger was het een algemene broedvogel. Tegenwoordig is het een zeer zeldzame broedvogel en een zeer zeldzame doortrekker. Klauwieren hebben de gewoonte om prooien levend op te prikken op doornstruiken als een soort proviessiekast.

Een stuk verder in de Duffelt op een paalnest zaten 2 ooievaars. Deze zitten hier nog steeds en zijn mooi te zien. Meestal zit er maar één op het nest. De ander loopt dan in één van de omliggende weilanden voedsel te zoeken. We hebben ze takken aan zien slepen voor het nest en zien balsten (klepperen). Waarschijnlijk hebben ze het paalnest te laat ontdekt zodat ze geen jongen zullen krijgen. Volgend jaar beter!

28-5-1995

Dit jaar invatariseer ik een gebied in de Ooy. Omdat de meeste vogels in de vroege ochtend het meeste zingen is zo'n invatarisatie rondom zonsopgang. Daardoor kom ik steeds 's nachts door de Duffelt heen. Dit leverde deze dag een roepende kwartel op. De kwartel is een vrij zeldzame zomergast. Je kunt een kwartel herkennen aan zijn roep. Het is een luid en explosief kwik-me-dit. Ook op andere ochtenden heb ik kwartels gehoord en wel op: 12-6 één op de Boerensteeg en één in mijn invatarisatiegebied, 19-6 één in de Duffelt.

Met het invatariseren hoor je natuurlijk ook nog leuke dingen. Zo broeden er ongeveer 5 blauwborsten in het stuk, 1 sprinkhaanrietzanger, 1 wielewaal, 3-4 kleine plevieren en twee paar dodaarzen.

31-5-1995

Bij de Ooyse Graaf werd ik door iemand gezien op een buidelmezenest. En inderdaad de buidelmees was nog bezig het nest te bouwen. Hij kwam steeds met grote plukken wit wilgen- of lisdoddepluis aanvliegen dat hij dan aan de rand van het nest vastmaakte door het pluis door de rand heen te halen. Dit was schitterend om te zien. Het nest van een buidelmees hangt aan het einde van een wilgentak en lijkt op een klein zakje. Het is ongeveer zo groot als een knikkerzak. De buidelmees is een nieuwkomer voor Nederland. Ze komen hier pas sinds 1981 voor. Oorspronkelijk komen ze uit midden Europa. De buidelmees zelf was ook goed te zien. Hij heeft een kastanjebruine rug en een kenmerkend zwart masker.

21-6-1995

Bij de Kaliwaal zaten voor de kokmeeuwenkolonie 2 volwassen geelpootmeeuwen. Deze meeuw lijkt op een zilvermeeuw, maar heeft gele in plaats van roze poten. Verder heeft hij een iets donkerdere rug. Ze komen vooral in zuiderlijke landen aan de kusten veel voor. In Nederland is het een redelijk talrijke meeuw aan de kust. In het binnenland is hij minder algemeen.

Groetjes

Raymond Klaassen (75088) en
Aad Hendrickx (75445).

Grauwe Klauwier

De spoorlijn in de schijnwerpers

Zaterdag 10 juni werd er, onder het motto "natuur in stad en dorp" een manifestatie gehouden in het dorpscentrum van Groesbeek. De aandacht op deze manifestatie ging uit naar de spoorlijn. Er waren kraampjes met informatie, er was een excursie, kinderen konden een vlindertuin maken en bovenal was er werk: onderhoudswerk aan het spoor.

In de vorige milieujournals is al uitgebreid aandacht besteed aan de spoorlijn en het plan hiervan een groen lint te maken dat loopt van de Mulderskop tot de Cranenburger Bruch. De voortgang van dit project, dat zelfs geadopteerd is door het Internationaal Natuurbeschermingsjaar 1995, verloopt tot nu toe echter bijzonder traag. De Werkgroep Milieubeheer zet zich al jaren in om erkenning van de natuurwaarde van de spoorlijn. Zij bepleit een inventarisatie van de flora en fauna, zodat de waarde ervan onderkend wordt en ze wil op grond van die inventarisaties komen tot het opstellen van een beheer- en inrichtingsplan. Zodoende kan de natuur er beschermd en verder ontwikkeld worden. De diverse overheden en instanties, die in dat kader benaderd zijn, zoals de de Regio Rijn-Waal, de Provincie Gelderland en de Gemeente Groesbeek reageerden allen positief met woorden, maar tot daden kwam het niet. Er heeft de afgelopen 4 jaar dat de WMG zich met de 'groene spoorlijn' heeft bezig gehouden maar weinig beweging plaatsegevonden. En was die er al dan ging die meestal van het kastje naar de muur. Door middel van een manifestatie wilde de WMG opnieuw de aandacht vestigen op de spoorlijn.

INFORMATIE-AVOND

Voorafgaand aan de manifestatie was er een informatie-avond, die goed bezocht werd. Tijdens die avond werd aan de hand van dia's de spoorlijn als het ware langs gelopen en werd uitgelegd, wat zo bijzonder is aan de natuur van de spoorlijnen. Een medewerker van de Vlinderstichting benadrukte het belang van spoorlijnen als droge, warme gebieden voor veel planten en dieren.

DE MANIFESTATIE

De manifestatie, die mede georganiseerd was door het Instituut Voor Natuurbeschermingseducatie (IVN) te Nijmegen bestond uit 2 onderdelen: enkele stands waarin diverse natuurbeschermingsinstanties, die iets van doen hebben met de spoorlijn zich profileerden, een excursie en onderhoudswerkzaamheden.

De stands

Op het marktplein stonden een vijftal kramen, waar diverse natuurbeschermingsorganisaties zich en hun activiteit aangaande de Groesbeekse spoorlijn profileerden.

Zo bemande de Duitse Naturschutzbund uit Kranenburg een kraam. Zij zetten zich in om het Duitse deel van de spoorlijn beschermd te krijgen. Zij presenteerde hun organisatie en hadden een quiz met vogelgeluiden.

De Herpetologische Studiegroep uit Nijmegen gaf informatie over hun specialisme: reptielen en amfibieën. De spoorlijn vormt een belangrijk leefgebied voor slangen en hagedissen. De studiegroep doet er regelmatig onderzoek.

Het IVN presenteerde zich als landschapsbeheerders. De afdeling vrijwillig landschapsbeheer liet zien, hoe vrijwilligers kunnen meehelpen de natuur te beheren door de handen uit de mouwen te steken.

Natuurclub 'Het Aardhuis' profileerde zich met enkele vlinderterraria en met een vlindertuin. Iedereen kon zelf een mini-tuintje maken door in een plastic pot (gevuld met koek gesponsord door de firma Enkhuizer banket) aarde te doen, daar een brandnetelplantje in te zetten om daar vervolgens een vlinderrups van de Kleine Vos op te zetten. De rups die de brandnetel eet, groeit, verveld enkele keren, verpopt zich en verandert tenslotte in een prachtige vlinder. Dit hele proces kan in de vlindertuintje op de vensterbank gevolgd worden. De Aardhuisgroep had ook een 'vlinderelectro' gemaakt, waar je de naam van 10 vlinders bij het juiste plaatje moest zien te krijgen.

De WMG zelf presenteerde zich met foldermateriaal over de spoorlijn en een geologische maquette van Groesbeek.

Dit alles werd opgeluisterd met muziek van disco 'Push In'.

Excursie

Na de opening van deze manifestatie door wethouder Paul Wilbers, was er voor belangstellenden, de pers en de wethouder zelf een korte excursie om iets van de typische natuur van de spoorlijn te laten zien en te benadrukken waarom onderhoud nodig is om dit warme, droge en voedselarme milieu langs de spoorlijn te handhaven. Het herbergt een heel speciale en fraaie flora en fauna, zoals nog goed te zien was. Veel mensen hadden het spoor nog nooit zo bekeken.

Handen uit de mouwen

Het belangrijkste van de manifestatie was dat vrijwilligers aan de slag konden om onderhoud te plegen aan de spoorlijn. In de loop van 4 jaar na de sluiting van de dienstregeling, was er een

dicht struweel gaan groeien van vooral Amerikaanse Vogelkers en Berk. Hierdoor begonnen de warme plekken ernstig overschaduwd te raken.

Ongeveer 35 vrijwilligers van het IVN van Nijmegen, het NJN van Nijmegen, kinderen van de aardhuisgroep, van de WMG en Groesbekers die graag wilden meedoen aan dit praktisch natuurbeheer. Er werd gezaagd, er werd met takken gesleept, bramen werden met hakken verwijderd. Met een speciaal gebouwde lorrie werd de houtopslag afgevoerd en achter de Edah op hopen gezet. Hoewel de hoeveelheid opslag zeer groot was, verliep dit werk voorspoedig.

Aan het einde van de werkzaamheden, ontstond er enige commotie met buurtbewoners,

die vonden dat er wel erg veel boompjes tegen de vlakte ging grenzend aan hun achtertuin. Aangezien het toch al tijd was om te stoppen, zijn we toen niet verder doorgedaan en we hebben met hen afgesproken vervolgwerkzaamheden in de nazomer in overleg te doen. In totaal werd over een lengte van ongeveer 300m opslag verwijderd. De opbrengst van het af te voeren materiaal bedroeg maar liefst 30 kuub en er moest dan ook een hele grote vrachtwagen aan te pas komen om alles af te voeren. De gemeente Groesbeek had dat onderdeel overigens voor haar rekening genomen.

Ondanks het druilerige weer en af en toe een buitje, was het een zeer geslaagde activiteit.

Henny Brinkhof

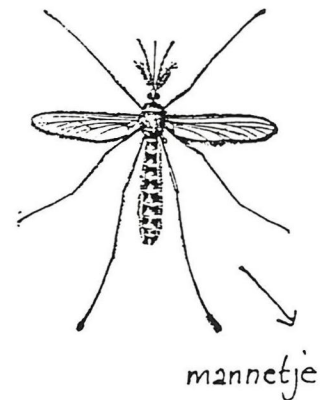
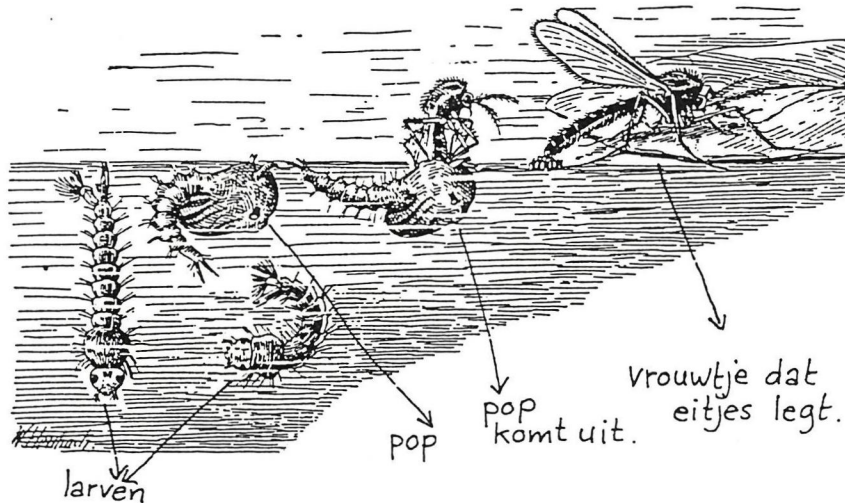
Weet je weetje

Zzzzzing zzzzing....

Als er muggen in je slaapkamer zitten, doe je geen oog dicht! Dan moet je eerst op muggenjacht, anders zit je de volgende ochtend vol bulten.

Toch steken niet alle muggen: alleen de vrouwtjes zijn de boosdoensters! Muggen steken niet met een angel, zoals wespen of bijen, maar met hun mond. Ze prikken een gaatje in je arm, been of bil en spugen daar eerst een spulletje in waardoor je bloed niet stolt. (en waardoor je zo'n jeuk krijgt) Dan drinken ze hun buikje vol met bloed!

Muggen komen vooral voor in gebieden waar (stilstaand) water is. Waarom? Omdat muggen in het water geboren worden! Moeder mug legt haar eitjes in het voorjaar in pakketjes op het water. Uit die eitjes komen larven die in het water zwemmen en af en toe adem halen door hun luchtbuizen aan hun achterlijf boven water te steken. Als de larve goed gegroeid is wordt hij een pop (weer met snorkel). Na een complete gedaante-verwisseling kruipt daaruit weer een volwassen, vliegend insect!

Muggen steken alleen 's avonds en 's nachts.

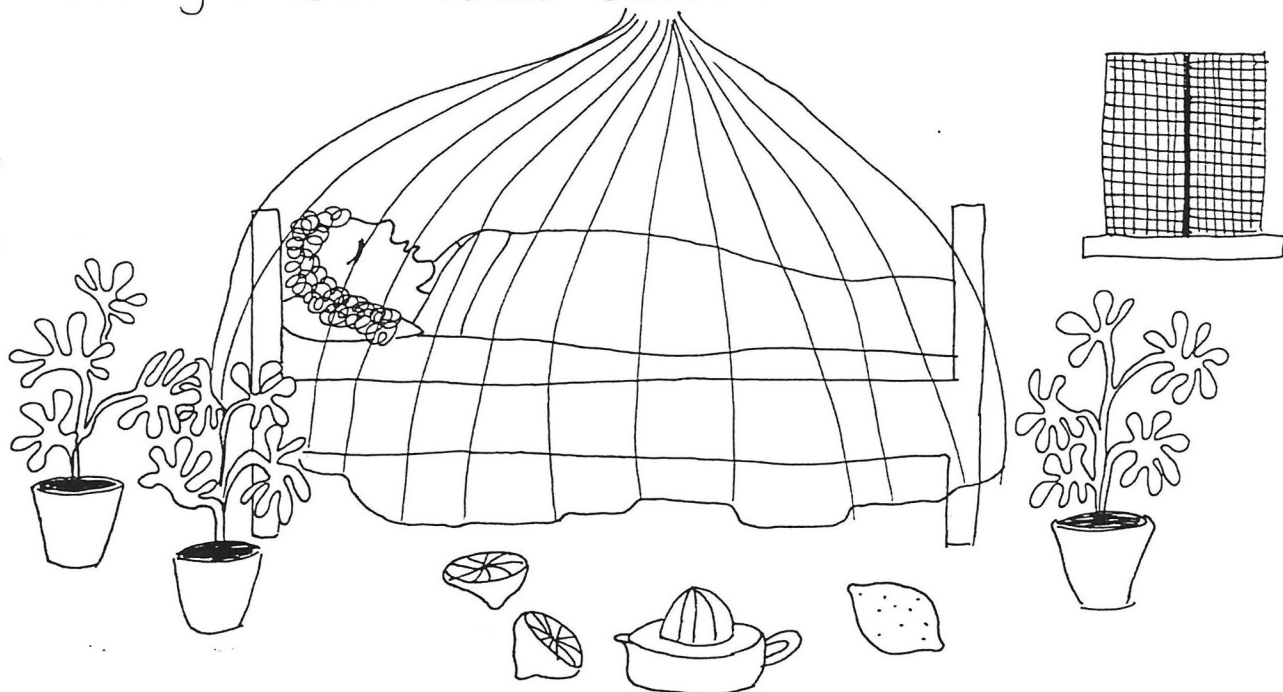
Als je overdag de ramen open zet dan gaan de muggen naar buiten. 'S avonds op tijd een hor er voor, en je hebt nergens last van. Wil je geen enkel risico lopen, zet dan citroen-geraniums op je kamer of smeer je met citroensap in (muggen vinden de lucht ervan vies) en slaap onder een klamboe (muggennet).

Sommige mensen zeggen wel eens dat ze "zoet bloed" hebben, omdat zij altijd als enige gestoken worden.

Dit is niet waar, maar het is wel zo dat muggen de ene persoon "lekkerder" vinden dan de andere.

Er zijn proefjes gedaan waar muggen konden kiezen uit een paar armen die hun glazen hokje binnenstaken, en sommige mensen kregen heel veel bulten en anderen haast geen!

Een fijne zomer zonder bulten!

Jeske de Bekker.